

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Όλα τα Προγράμματα παρέχονται δωρεάν
Έναρξη Προγραμμάτων Δευτέρα, 21 Οκτωβρίου 2019
Αιτήσεις από 16 Σεπτεμβρίου έως και 11 Οκτωβρίου 2019

Γ Λ Ω Σ Σ Α

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΩΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Αθανάσιος Καρασίμος, Δρ. Υπολογιστικής Γλωσσολογίας, Ερευνητής στο DARIAH-GR/ Ακαδημία Αθηνών

Ο ενθουσιασμός για την ανακάλυψη νέων μεθόδων για την κατάκτηση, μάθηση και διδασκαλία της γλώσσας γίνεται όλο και πιο έντονος τις τελευταίες δεκαετίες ειδικά με την κυριαρχία της εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Κυρίαρχο ρόλο στη διασκέδαση και την ψυχαγωγία διαδραματίζουν τα ηλεκτρονικά και επιτραπέζια παιχνίδια. Ανέκαθεν αποτελούσαν ένα εξαιρετικό μέσο για την ανάπτυξη κοινωνικής συμπεριφοράς, ενσυναίσθησης, νοητικής ανάπτυξης και φυσικά γλωσσικής κατάκτησης και μάθησης.

Σκοπός του προγράμματος είναι να παρουσιάσει στους μαθητές και τους διδάσκοντες την άρρηκτη σχέση ανάμεσα στην παιδαγωγική γλωσσομάθεια, στην εκπαιδευτική τεχνολογία και τη χρήση των ηλεκτρονικών και επιτραπέζιων παιχνιδιών σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής διδασκαλίας και μάθησης. Στηριζόμενοι στη γλωσσική, επικοινωνιακή και κοινωνική προσέγγιση της παιδαγωγικής, εντοπίζουμε την πληθώρα ηλεκτρονικών παιχνιδιών που διατίθενται ευρέως σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και σε κονσόλες και συνδέονται με τη διδασκαλία και των τεσσάρων γλωσσικών δεξιοτήτων (π.χ. ανάγνωση, γραφή, ομιλία και ακρόαση μαζί με το λεξιλόγιο και τη γραμματική) μέσα σε ένα εποικοδομητικό πλαίσιο μάθησης. Μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων από όλα τα είδη παιχνιδιών (World of Warcraft, Sims 4, Tomb Raider, Fortnite, Myst, κτλ), θα καταδείξουμε πώς βελτιωνόμαστε γλωσσικά τόσο στη μητρική μας γλώσσα, όσο και στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας (αφορά κυρίως τα αγγλικά).

Εξέλιξη του προγράμματος:

- Μια σύντομη και διαδραστική εισαγωγή στην εκπαιδευτική τεχνολογία της γλωσσικής μάθησης και διδασκαλίας
- Η θεωρία πίσω από τη χρήση των παιχνιδιών στη μάθηση
- Από τα εκπαιδευτικά στα ηλεκτρονικά και επιτραπέζια παιχνίδια: επανορίζοντας τα είδη στη μάχη της διδασκαλίας
- Κέρδη από τη χρήση παιχνιδιών και κριτήρια επιλογής τους
- Ανεβάζοντας το γλωσσικό επίπεδο μέσω των παιχνιδιών
- Ένα διαδραστικό παιχνίδι «απόδρασης από τη γλωσσική μάθηση»

Μέσω των παιχνιδιών, οι χρήστες (παιδιά, έφηβοι, ενήλικες) δεν διασκεδάζουν απλώς, αλλά πρωτίστως και κυρίως βρίσκονται σε μια διαδικασία επίτευξης συγκεκριμένων στόχων μέσω ομαδικών δράσεων, επίλυσης προβλημάτων και γρίφων, κατανόησης ιστορικό-πολιτικών φαινομένων και φυσικά μέσω της γλωσσικής επικοινωνίας και μάθησης. Ποτέ άλλοτε δεν έχει επιτευχθεί πιο αποτελεσματικός τρόπος μάθησης και κατάκτησης της γλώσσας και της δομής της, παρά με τη συμμετοχή στα ηλεκτρονικά και επιτραπέζια παιχνίδια.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Διαπολιτισμική επικοινωνία, γλωσσικές πράξεις και γλωσσικά στερεότυπα

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Φλώρα Βλάχου, Υποψήφια Διδάκτωρ Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Στην πολυπολιτισμική κοινωνία, όπως έχει ήδη διαμορφωθεί και διαρκώς αναπλάθεται ποικιλοτρόπως, άτομα με διαφορετικό γλωσσικό και κατ' επέκταση πολιτισμικό φορτίο συνυπάρχουν, χωρίς προηγουμένως να έχει υπάρξει γνωριμία μεταξύ τους, χωρίς η οικοδέσποινα-χώρα να έχει «φιλοξενήσει» τον νεοφερμένο κάτοικό της. Η μικρογραφία της κοινωνικής πραγματικότητας, το σχολείο και ο περιβάλλον χώρος τους, οφείλει να γίνει οικοδεσπότης για να διαμεσολαβήσει ανάμεσα στη γλωσσική, πρωτίστως, κουλτούρα και την κουλτούρα την «άλλη». Προσκλήσεις, αρνήσεις, ευχαριστίες και ένα πλήθος γλωσσικών πράξεων επιτελούνται καθημερινά από όλους μας σε κάθε περίπτωση. Πώς, όμως, διατυπώνονται ανά χρήστη της γλώσσας; Διατυπώνονται με τον ίδιο τρόπο από έναν Έλληνα μαθητή και από έναν μαθητή από άλλη χώρα; Τα παιδιά σκέφτονται μεγάλωφωνα: *Άραγε, με καταλαβαίνει; Τι γλώσσα μιλάει; Γιατί μου μίλησε έτσι; Γιατί δεν καταλαβαίνει τι λέω; Δεν θέλω να κάτσω με αυτό το παιδί στο ίδιο θρανίο.*

Με τη γλώσσα και τα εργαλεία της ως βασικό όχημα επικοινωνίας, επιχειρείται να δημιουργηθεί μια γερή και ουσιαστική συνδιαλλαγή ή/και να αποκατασταθεί μια παρεξηγημένη και προβληματική διαλογική σχέση μεταξύ των μαθητών. Ίδιες επικοινωνιακές ανάγκες εκπληρώνονται με διαφοροποιημένες γλωσσικές επιλογές. Η γλώσσα διαθέτει την ικανότητα να αποτυπώνει ιδέες, αντιλήψεις και βαθιά κρυμμένες αντιλήψεις. Πολλές από αυτές έχουν στη βάση τους στερεότυπα που πραγματώνονται εξίσου γλωσσικά, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η εικόνα που διαμορφώνουμε για τον διπλανό μας, όπως επίσης να παραποιείται η αυτοεικόνα μας.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανιχνεύει γλωσσικά στερεότυπα, όπως αυτά παρουσιάζονται στην καθημερινότητα των μαθητών μέσω ποικίλων παραστάσεων, και εντοπίζει τους γλωσσικούς μηχανισμούς (λεξιλογικά στοιχεία, υφολογικές επιλογές) που υποβοηθούν στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επίγνωσης στο σχολικό περιβάλλον.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Στρατηγικές καταιγισμού ιδεών, βιωματικές αφηγήσεις και κατασκευή γλωσσικού υλικού από τους μαθητές με θέμα τα γλωσσικά στερεότυπα που προκύπτουν από την πραγμάτωση γλωσσικών πράξεων
- Αξιοποίηση αυθεντικού οπτικοακουστικού υλικού, κριτική επεξεργασία του υλικού και αναστοχαστική συζήτηση – παρουσίαση συμπερασμάτων από τους μαθητές
- Ομαδοσυνεργατικές τεχνικές για την ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης στην ελληνική γλώσσα και σε άλλες γλώσσες

- Παραγωγή γλωσσικών πράξεων ανά περίπτωση / προσομοιωτικά επικοινωνιακά σενάρια και επιλογή κατάλληλων γλωσσικά στοιχείων

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ να εμπλακούν οι μαθητές σε προσομοιωτικού τύπου επικοινωνιακές περιστάσεις και να διεπιδράσουν με τρόπο κατάλληλο, ώστε να επιτευχθεί το αναμενόμενο επικοινωνιακό αποτέλεσμα
- ✓ να συμμετάσχουν στη δημιουργία γλωσσικού υλικού, να αξιολογήσουν τις επιλογές τους, να συγκρίνουν αποτελέσματα μεταξύ των ομάδων και να αποκτήσουν επίγνωση της διαφορετικότητας και πώς αυτή πραγματώνεται γλωσσικά
- ✓ να ασκηθούν στην κριτική επεξεργασία και ανάλυση της γλώσσας μέσα από συγκεκριμένες γλωσσικές αναφορές και χρήσεις (λεξιλόγιο, γραμματική, επιλογή σύνταξης, υφολογικές αποχρώσεις)
- ✓ να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες τόσο στη μητρική όσο και σε άλλες γλώσσες που ακούν ή που χρησιμοποιούν

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΑΞΗ!

Συγκροτώ τη σκέψη μου και οργανώνω την επιχειρηματολογία μου

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Φλώρα Βλάχου, Υποψήφια Διδάκτωρ Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Στην καθημερινή μας επικοινωνία προσπαθούμε πάντα να εκφράσουμε την άποψή μας, να τοποθετηθούμε απέναντι σε μία ιδέα ή σε ένα γεγονός, να ερμηνεύσουμε επαρκώς μια κατάσταση, να πείσουμε για την αλήθεια που υποστηρίζουμε. Σκοπός μας είναι να γίνει με τρόπο αποτελεσματικό για τον συνομιλητή μας και κατάλληλο για κάθε περίπτωση που καλούμαστε να μιλήσουμε. Γι' αυτόν το λόγο, *επιχειρηματολογούμε*: υποστηρίζουμε τη θέση μας τεκμηριωμένα, αποδεικνύουμε την ορθότητα των απόψεών μας, αιτιολογούμε και επιστρατεύουμε τρόπους επηρεασμού του δέκτη.

Είναι γεγονός ότι τα σχολικά εγχειρίδια καλύπτουν από νωρίς αυτή την ιδιαίτερη ικανότητα της επεξεργασίας της σκέψης και της ανάπτυξης της επιχειρηματολογίας. Στην παρούσα εισήγηση, κάνουμε ένα βήμα παραπάνω και, με βάση τις αρχές της Κειμενογλωσσολογίας και της Εκπαιδευτικής Γλωσσολογίας, θα παρουσιάσουμε τα γνωστικά εργαλεία των κειμένων επιχειρηματολογίας, τη γλώσσα της επιχειρηματολογίας και το οργανωτικό πρότυπο αυτής, προκειμένου να ενισχύσουν οι μαθητές την ικανότητα να σκέφτονται και να γράφουν συγκροτημένα και πειστικά.

Εξέλιξη του προγράμματος

- παρουσίαση αυθεντικού γλωσσικού υλικού (ανώνυμες γραπτές παραγωγές μαθητών), εντοπισμός αδύναμων/ακατάλληλων επιχειρημάτων, διόρθωση – παραγωγή βελτιωμένης εκδοχής
- παρουσίαση υφολογικών διαφορών ανά κείμενο και σκοπό κειμένου: υφολογικές αποκλίσεις, εντοπισμός ακατάλληλου ύφους, δραστηριότητες διόρθωσης/αποκατάστασης ύφους
- παρουσίαση δεικτών λόγου (μηχανισμοί συνοχής, κειμενικοί δείκτες) και αξιολόγησή τους, η σημασία των λεξικών σχέσεων (συνώνυμες-αντώνυμες) και η διασφάλιση συνοχής, δραστηριότητες

- διαβάζω πίσω από τις λέξεις του κειμένου: εκφράσεις που μαρτυρούν τη στάση (προσωπική, συναισθηματική) του ομιλητή και το βαθμό εμπλοκής του στο θέμα

Επισημαίνεται ότι η στοχοθεσία της παρούσας εισήγησης είναι κειμενοκεντρική και αξιοποιείται η βιωματική συμμετοχή και εμπλοκή των μαθητών σε αυτή.

Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α Κ Α Ι Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Μαρίζα Ντεκάστρο, Συγγραφέας

Με αφετηρία την παρουσίαση όσων συνέβησαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και την κορύφωση του αντιδικτατορικού αγώνα και σε παραλληλισμό με τα διεθνή γεγονότα -πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά- που επηρέασαν τον κόσμο από τον Απρίλιο του 1967 μέχρι τον Ιούλιο του 1974 και άφησαν το στίγμα τους στην εποχή, θα συζητήσουμε για τη ζωή των νέων εκείνα τα χρόνια, το νόημα και τη σημασία της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ να μάθουν για τη Δικτατορία των συνταγματαρχών (1967-1974)
- ✓ να μάθουν τι συνέβαινε στον κόσμο την ίδια περίοδο
- ✓ να κατανοήσουν ότι μέσω της λογοτεχνίας μαθαίνουμε για την πολιτική ιστορία και για τις ιστορίες των ανθρώπων
- ✓ να κατανοήσουν τη σημαντική θέση της ιστορικής μνήμης, της αυτογνωσίας, της γνώσης της ιστορίας για την κατανόηση του παρελθόντος

Εξέλιξη του προγράμματος

- Προβολή εικόνων
- Μουσική της εποχής
- Προβολή βίντεο από γεγονότα της εποχής
- Ανάγνωση αποσπασμάτων από το βιβλίο της Μαρίζας Ντεκάστρο *2651 ημέρες δικτατορίας* Εκδ. Μεταίχμιο, 2018

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

(Β΄ + Γ΄ τάξεις) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ελένη Δικαίου, Συγγραφέας

Ένα οδοιπορικό μνήμης στα μικρασιατικά παράλια τα τελευταία χρόνια πριν από την καταστροφή και μαζί η πορεία ως τη Σμύρνη του σήμερα, μια πορεία η οποία συνδέει τους Μικρασιάτες πρόσφυγες με τα παιδιά και τα εγγόνια τους μέσα από τη ζωή, το έργο και τον μαρτυρικό θάνατο ενός ανθρώπου, ο οποίος έγινε ιδέα.

Με την πεποίθηση ότι η ιστορία όταν απλώς διδάσκεται υπόκειται στους νόμους του χρόνου και της λήθης σε αντίθεση με αυτή η οποία εμπεριέχεται σε ένα λογοτεχνικό κείμενο, η συγγραφέας χρησιμοποιώντας ως όχημα τη λογοτεχνική δημιουργία έγραψε

ένα μυθιστόρημα – ντοκουμέντο για μια προσωπικότητα την οποία ελάχιστοι γνωρίζουν, τον Χρυσόστομο τελευταίο Μητροπολίτη της Σμύρνης, ο οποίος θυσιάστηκε προσπαθώντας να προστατέψει μόνος αυτός τους Σμυρνιούς και χιλιάδες πανικόβλητους πρόσφυγες από το εσωτερικό της Μικρασίας οι οποίοι είχαν ζητήσει καταφύγιο στη Σμύρνη όταν όλοι οι άλλοι τους είχαν εγκαταλείψει. Ο τραγικός του θάνατος, ήταν το επιστέγασμα της πορείας ενός λαμπρού θεολόγου, ενός διανοούμενου συγγραφέα, ενός σπουδαίου ρήτορα, ενός γενναίου άνδρα, ενός κληρικού, ο οποίος τιμώντας το ράσο του πέθανε ευλογώντας τους βασιανιστές τους.

Η συγγραφέας με τη βοήθεια οπτικών και ακουστικών μέσων θα επιχειρήσει να αναπλάσει δυο εποχές και τους ανθρώπους τους. Τη Σμύρνη «καλλίστη πασών» κατά τον Στράβωνα, αυτή της χαράς και της δημιουργίας, τη Σμύρνη του ξέφρενου ενθουσιασμού όταν στις 2 Μαΐου του 1919 μπήκαν ελευθερωτές τα ελληνικά στρατεύματα και την άλλη της Προκυμαίας της φρίκης και του θανάτου τον Σεπτέμβρη του 1922.

Ως απόγονος δεύτερης γενιάς προσφύγων από τη Σμύρνη μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η συγγραφέας ανακαλεί χαρακτήρες και τόπους όπου έζησαν οι δικοί της των οποίων οι περιγραφές έχουν εντυπωθεί και παραμένουν ολοζώντανες στην μνήμη της, μεταφέρει εικόνες και ντοπιολαλιές. Παράλληλα, θα επιχειρήσει να μοιραστεί αλήθειες, καλώντας τους μαθητές να τήν συντροφέψουν στις παράλληλες πορείες του σπουδαστή της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης Εμμανουήλ Βουλγαρίδη και του Χρυσόστομου τελευταίου Μητροπολίτη της, φθάνοντας ως τις μέρες μας ένα Πάσχα στην Σμύρνη του σήμερα.

Μέσα από λέξεις, εικόνες και συναισθήματα, οι μαθητές θα βιώσουν μια ιστορία την οποία σηματοδοτεί ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος με τη ζωή, το έργο και τον θάνατό του, την ιστορία ενός ανθρώπου ο οποίος είχε τη δύναμη να ξεπεράσει τα όρια του ατομισμού, παράδειγμά προς μίμηση για όλους.

Η ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

(Β΄ + Γ΄ τάξεις) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Δρ. Μαρία Νικολοπούλου, Μέλος Εργαστηριακού & Διδακτικού Προσωπικού, Τμ. Φιλολογίας, ΕΚΠΑ

Πώς ήταν η καθημερινότητα στη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής; Πώς είναι η εμπειρία του φόβου, της απειλής, της απώλειας των δικαιωμάτων, της πείνας, της μαζικής εξόντωσης; Πώς αποφασίζουν οι Έλληνες να αντισταθούν και με ποιους τρόπους; Ποια είναι τα ζητήματα που διχάζουν τους Έλληνες ήδη από την Κατοχή; Γιατί ξεσπούν τα Δεκεμβριανά; Τι συνέπειες έχουν; Τι σημαίνει εμφύλιος πόλεμος; Πώς έβλεπε η κάθε πλευρά την άλλη; Τι ήταν οι εκτοπισμοί και οι εξορίες; Τι σήμαινε δήλωση μετανοίας; Πώς διαμορφώνεται η μετεμφυλιακή κοινωνία;

Σκοπός του προγράμματος είναι να φέρει σε επαφή τους μαθητές με το βίωμα της Κατοχής και του εμφυλίου πολέμου και τις συνέπειες τους, όπως αποδίδεται από τη λογοτεχνική αφήγηση, προσεγγίζοντας διαθεματικά ζητήματα που προκαλούν πάθη ακόμη και σήμερα, γιατί συνδέονται με ισχυρά και αποσιωπημένα τραύματα.

Υπάρχουν πολλά κείμενα και μαρτυρίες που συνδέονται με την τραυματική δεκαετία του 1940 (Γιάννης Μπεράτης, Λιλίκα Νάκου, Μέλπω Αξιώτη, Δημήτρης Χατζής, Αλέξανδρος Κοτζιάς, Άλκη Ζέη), που αποδίδουν τα βιώματα της εποχής και μπορούν να φωτίσουν όψεις της.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με τη σκληρή καθημερινότητα της Κατοχής και του Εμφυλίου Πολέμου μέσα από εικόνες της εποχής, δημοσιογραφικά και λογοτεχνικά κείμενα.
- ✓ Να προσεγγίσουν την εμπειρία του Εμφυλίου πολέμου που αγγίζει πρωτίστως τον άμαχο πληθυσμό και διασπά τις κοινωνικές σχέσεις.
- ✓ Να διερευνήσουν τις αιτίες του εμφυλίου πολέμου και τη λειτουργία των θεσμών στη διάρκειά του
- ✓ Να αναλογιστούν τις συνέπειες του πολέμου (προσωπικές, οικονομικές, κοινωνικές, ιδεολογικές).

Εξέλιξη του προγράμματος

- Μια σύντομη συζήτηση με τους μαθητές για τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, σε σύνδεση με τα δεδομένα που αφορούν τον ελληνικό χώρο
- Παρουσίαση εικονιστικού υλικού εκείνης της εποχής για την καθημερινότητα της Κατοχής και του εμφυλίου
- Χωρισμός σε ομάδες, κάθε ομάδα ασχολείται με ένα σύντομο απόσπασμα από λογοτεχνικό κείμενο και το παρουσιάζει την ολομέλεια.
- Παιχνίδι ρόλων των μαθητών με βάση χαρακτήρες που υπάρχουν στα λογοτεχνικά κείμενα.

ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ, ΓΙΑΤΙ Η ΠΟΛΗ ΕΧΕΙ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ...

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Πέπη Πιερρουτσάκου, Ιστορικός

Με τη μορφή ιστορικού εργαστηρίου αναδεικνύονται θέματα τοπικής ιστορίας στον άξονα της οικονομίας, της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, των κοινωνικών μεταβολών, προβλημάτων και συμπεριφορών με έμφαση στον Πειραιά του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα.

Σκοπός του προγράμματος

Σ' ένα ιστορικό οδοιπορικό οι μαθητές γνωρίζουν την πόλη της μνήμης, τη δράση των κατοίκων της μέσα από το αποτύπωμα του περάσματος τους. Η χωροταξική διάταξη, το λιμάνι ως κύτταρο της οικονομικής δραστηριότητας, ο βιομηχανικός Πειραιάς, τα επαγγέλματα, οι αντιξοότητες, η διαμόρφωση της καθημερινότητας σε μια άλλη εποχή τόσο μακρινή αλλά και τόσο κοντινή προκύπτουν ως γνώση ενεργητική.

Εξέλιξη του προγράμματος

Η ανασύνθεση των ιστορικών γεγονότων που σφράγισαν την πόλη και τις ζωές των ανθρώπων διενεργείται μέσα από ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα με τη χρήση ιστορικών πηγών. Χάρτες, φωτογραφίες, πίνακες, διαφημίσεις, γελοιογραφίες, νομίσματα αλλά και δημοσιεύματα ελληνικού και ευρωπαϊκού τύπου, περιηγητικά κείμενα, έργα

μελετητών είναι στη διάθεση των μαθητών για αξιοποίηση. Συντονισμένη επεξεργασία και παρουσίαση των στοιχείων από τις επιμέρους ομάδες.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ να μάθουν διερευνώντας (παρατηρώ, απορώ, αναζητώ, ταξινομώ)
- ✓ να ενδυναμώσουν την κριτική τους σκέψη (διακρίνω, συγκρίνω, κρίνω) για τη διατύπωση σχολίων
- ✓ να εξοικειωθούν με το λόγο – αντίλογο
- ✓ να καλλιεργήσουν την αυτενέργεια και να εκτιμήσουν τη συνεργατική συμπεριφορά στη διαδικασία της διερεύνησης
- ✓ να διαμορφώσουν εικόνα της πόλης μέσα από την προσωπική και ομαδική αναζήτηση
- ✓ να μάθουν να αγαπούν και να σέβονται την τοπική και εθνική ιστορική κληρονομιά

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΛΙΜΑΝΙ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Α' + Β' τάξεις) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητές: Στέφανος Μίλεσης, Ιστορικός ερευνητής, Συγγραφέας
Χριστίνα Μίλεση, Δρ. Κοινωνιολογίας, Παιδαγωγός

"Πόλις δ' ἡμῖν ἔστι μέγιστη των Ἑλληνίδων, αἱ
διακόσῃαι τριήρεις"

"Ἡ πόλις ἡ δική μας εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλες τις ἐλληνικὲς πόλεις, τὰ
διακόσῃα πλοῖα μας"

Πλουτάρχου, Βίοι Παράλληλοι, "Θεμιστοκλής", Κεφάλαιο XI

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξετάζει σημαντικούς σταθμούς – σύμβολα της ιστορικής, πολιτισμικής, οικονομικής και κοινωνικής εξέλιξης της ελληνικής ιστορίας, με αφετηρία το μεγάλο λιμάνι από την προϊστορία και την κλασική αρχαιότητα έως τους νεότερους χρόνους, ειδικότερα μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την Εθνική Αντίσταση. Μέσα από μία διαδρομή ιστορικών γεγονότων, δράσεων και προσώπων θα αναδειχθεί η επιρροή του ελληνικού θαλασσινού στοιχείου στη διαμόρφωση της πολιτιστικής και κοινωνικής πραγματικότητας.

Σκοπός του προγράμματος είναι μέσα από την επιλογή ορισμένων από τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν την ιστορία του λιμανιού του Πειραιά και του υγρού στοιχείου, οι μαθητές αρχικά, να κατανοήσουν τη σημασία και τη δύναμη που έχει η γνώση και μέσα από αυτήν να αγαπήσουν την πόλη. Παράλληλα, να συνειδητοποιήσουν τη διαφορετικότητα της τοπικής ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης και κληρονομιάς, όπως αυτή διαμορφώνεται από το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει ναυτική παράδοση και διαθέτει το μεγαλύτερο μήκος ακτογραμμής πανευρωπαϊκά.

Λέξεις-κλειδιά: Μινύες – Αργοναυτική εκστρατεία, Θεμιστοκλής – τριήρεις – νεώσοικοι, Περικλής – αθηναϊκή δημοκρατία – κλασικός πολιτισμός, ρωμαϊοκρατία – Σύλλας –

Φραγκίσκος Μοροζίνι, υπόδουλοι Έλληνες – Τουρκοκρατία – ελληνική παλιγγενεσία, θαλάσσιοι δρόμοι – εμπόριο – ναυτιλία, προσφυγιά, βομβαρδισμοί – κατοχή, αντίσταση – απελευθέρωση.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Αξιοποίηση μαθητικών ιδεών με στόχο την ενεργοποίηση της μαθητικής συμμετοχής. Καταγραφή και σύνδεση των ιδεών με ιστορικά πρόσωπα, γεγονότα και δράσεις που κρύβονται πίσω από αυτές
- Αφήγηση συνοδευόμενη από πλούσιο εποπτικό υλικό (χάρτες, φωτογραφικές συλλογές, μνημεία, αξιοθέατα κ.ά) για το μεγάλο λιμάνι με ενδιαμέσους σταθμούς τις ιστορικές ενότητες της κλασικής περιοδολόγησης
- Δραστηριότητα οργάνωσης καρτελών με λέξεις-κλειδιά σύμφωνα με λογική/χρονική αλληλουχία για τον έλεγχο και την ανατροφοδότηση της κατανόησης με ταυτόχρονη αναδιήγηση
- Ομαδική δραστηριότητα κριτικής προσέγγισης απεικονιστικών πηγών στο πλαίσιο ολιγομελών ομάδων (προετοιμασία των ομάδων, καταμερισμός του έργου, επεξεργασία, παρουσίαση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων). Εντοπισμός και σχολιασμός ιστορικών πληροφοριών μέσα από επεξεργασία εικόνων έργων τέχνης από πινακοθήκες ή μουσεία. Δίνεται από τους εισηγητές το θέμα και ο δημιουργός κάθε απεικονιστικής πηγής.

Επισημαίνεται ότι το πρόγραμμα είναι ευέλικτο και θα διαφοροποιείται ανάλογα με τις απαιτήσεις της προβλεπόμενης διδακτέας ύλης της αντίστοιχης τάξης στην οποία θα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση.

Στόχοι του προγράμματος

Οι μαθητές μέσω της διερευνητικής κατανόησης και της διαλεκτικής επεξεργασίας

- ✓ να διαμορφώσουν άποψη για το παρόν μέσα από τη γνωριμία με το παρελθόν, ώστε να δομήσουν την προσωπική τους ταυτότητα.
- ✓ να συνδέουν τις αλλαγές που συμβαίνουν στην ιστορία του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος με τις ευρύτερες αλλαγές στη φυσιογνωμία του μεγάλου λιμανιού και της ναυτικής εξέλιξης.
- ✓ να αναπτύξουν ικανότητες ιστορικής μάθησης, όπως η ιστορική κατανόηση και ερμηνεία καθώς και η κριτική ανάλυση και αξιολόγηση πηγών ιστορικής γνώσης.
- ✓ να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας, επικοινωνίας και ομαδικού πνεύματος.

Η ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

(Β΄ τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος

Σκοπός του προγράμματος είναι η κατανόηση εκ μέρους των μαθητών των δομών της έκφρασης της εικονομαχικής έριδας τόσο από πλευράς τέχνης όσο και από τις γραπτές μαρτυρίες.

Εξέλιξη του προγράμματος

Παρουσιάζεται η εικόνα «η Κυριακή της Ορθοδοξίας» και εφορμώμενοι από την επεξηγηματική παρουσίαση των εικονογραφικών στοιχείων της, θα ανάγουμε το

περιεχόμενό της στις θεολογικές εξελίξεις που κυριάρχησαν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος της Εικονομαχίας το 843. Γιατί, για παράδειγμα, απεικονίζεται η Θεοτόκος Βρεφοκρατούσα κατά τον εορτασμό της οριστικής αναστήλωσης των εικόνων στο Βυζάντιο; Ποιος ο ρόλος της Παναγίας και γιατί είναι σημαντική η θέση Της ως μητέρας; Ποιες οι ρίζες του φαινομένου και τι μας λένε τα κείμενα για τους εικονόφιλους και τους εικονοκλάστες; Ποιοι πήραν αποφάσεις για τη λατρεία ή όχι των εικόνων και πού το εντοπίζουμε στην εικόνα την οποία θα χρησιμοποιήσουμε ως παράδειγμα;

Στόχος του προγράμματος

Η παράλληλη παρουσίαση κειμένων και τέχνης βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν πώς απεικόνισαν οι Βυζαντινοί τις μεγάλες θρησκευτικές αλλαγές αλλά και τον ρόλο της τέχνης να δομήσει οπτικά το χριστιανικό δόγμα που αποκρυσταλλώθηκε κατά τη διάρκεια της παραχώδους αυτής περιόδου.

Δραστηριότητα

Η δραστηριότητα έχει ως στόχο τη βιωματική προσέγγιση του φαινομένου μέσα από τη συμμετοχική διαδικασία. Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες, τους εικονομάχους και τους εικονοκλάστες ενώ προεδρεύει ο Πατριάρχης και μια Αυτοκράτειρα. Οι υπόλοιποι μαθητές είναι οι κριτές. Οι δύο ομάδες εκθέτουν τις απόψεις τους μέσα από κάρτες που θα τους έχουν δοθεί και οι κριτές θα κρίνουν ποιος έχει δίκιο, και την άποψή τους θα αποδεχθεί (ή όχι) ο Πατριάρχης και η Αυτοκράτειρα, η οποία και θα εκδώσει το αυτοκρατορικό διάταγμα. Άραγε, ποια άποψη θα επικρατήσει;

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ: Ένα ταξίδι στην ιστορία και την τέχνη του βιβλίου (Β' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Νίκη Τσιρώνη, Βυζαντινολόγος

Σκοπός του προγράμματος είναι να συνδέσει τη βιωματική εμπειρία των παιδιών που συνδέεται με το βιβλίο με την ιστορία του και το ταξίδι της γνώσης στο Βυζάντιο.

Το βιβλίο στο Βυζάντιο γίνεται φορέας ιδεολογικών και εικαστικών ρευμάτων. Ιδιαίτερα στην εποχή που ακολουθεί την έριδα της Εικονομαχίας, τα βιβλία που παράγονται από την αυτοκρατορική αυλή είναι περίτεχνα διακοσμημένα με εικόνες αγίων και με τρόπο που συνδέει τη χρήση τους με εκείνη των εικόνων.

Στο πρόγραμμα αυτό, θα αναφερθούμε στην ιστορία της μορφής του βιβλίου δίνοντας έμφαση σε δύο θέματα: στην Εικονομαχία και στην εποχή που το Βυζάντιο έρχεται σε επαφή με τη Δύση, δανειζοντας πρότυπα που θα έπαιρναν τον δικό τους δρόμο στα χέρια δυτικών τεχνιτών. Ιδιαίτερα θα αναφερθούμε στις διακοσμητικές επιλογές, οι οποίες προδίδουν αισθητικά κριτήρια αλλά και οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, καθώς συχνά τα βιβλία (ιδιαίτερα τα βαρύτιμα βιβλία που αποτελούσαν παραγγελίες μελών της αυτοκρατορικής αυλής και άλλων ευγενών) μαρτυρούν τις ιδιαίτερες αυτές συνθήκες. Παράλληλα, τα βιβλία συχνά ταξίδευαν ως δώρα συνδέοντας βασιλικές αυλές και υπηρετώντας διπλωματικές προτεραιότητες.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Εικονομαχία. Πώς αποτυπώνεται η διαμάχη για την ιερότητα της ύλης στα βιβλία (εικονογραφημένα χειρόγραφα και επενδύσεις Ευαγγελίων).

- Σχέσεις Βυζαντίου – Δύσης. Πρώιμα δείγματα πολύτιμων βιβλίων από τη Δύση. Βυζαντινά πρότυπα και έργα τέχνης σε δεύτερες χρήσεις.
- Το βιβλίο μάρτυρας πολιτικών και οικονομικών συνθηκών από τη μέση στην ύστερη βυζαντινή περίοδο.
- Η χρήση του βιβλίου υπαγορεύει τη μορφή του. Παραδείγματα από την ύστερη βυζαντινή περίοδο. Λόγιοι, εκκλησιαστικοί άρχοντες και θνητοί.

Δραστηριότητα

Οι μαθητές θα απαντήσουν σε κουίζ με ζητούμενο να αναγνωρίσουν την προέλευση εικόνων βιβλίων και να δημιουργήσουν την ιστορία των συνθηκών που τα ταξίδεψαν στους σημερινούς τόπους όπου φυλάσσονται.

ΕΙΝΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΒΑΡΕΤΗ;

Πόλεμοι, κρίσεις, δημοκρατίες και δικτατορίες στη νεότερη Ελλάδα

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Δημήτρης Μπαχάρας, Δρ. Ιστορίας, Διδάσκων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του Ιονίου Πανεπιστημίου, Υπεύθυνος ιστορικών αρχείων ΕΛΙΑ-MIET

Σκοπός του προγράμματος

Τι είναι ιστορία; Προσπαθώντας να εξοικειώσουμε τα παιδιά με τις έννοιες της ιστορίας, τη χρησιμότητά της και τις χρήσεις της, παρουσιάζουμε τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις στην ελληνική ιστορία από τις αρχές του 20ού αιώνα έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με έμφαση στις άγνωστες περιόδους.

Μέθοδοι/Εργαλεία

Διαδραστικά παιχνίδια αναγνώρισης και ανάγνωσης αρχαικών πηγών, χωρισμός ομάδων για δράσεις όπως έρευνα - αναζήτηση στο διαδίκτυο πληροφοριών ή πηγών ή βιβλίων σχετικών με τα θέματα που διδάσκονται, χρήση χαρτών για τη σύνδεση ιστορίας-γεωγραφίας, προβολή ολιγόλεπτων ντοκιμαντέρ, φωτογραφίες, αρχαιακό υλικό όπως επιστολές μεταξύ βασιλέων και πρωθυπουργών, αφίσες, παρτιτούρες, άρθρα από εφημερίδες, ιστορικοί χάρτες, ντοκιμαντέρ και άλλο υλικό από τα αρχεία του ΕΛΙΑ-MIET.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Η πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα
- Οι Βαλκανικοί πόλεμοι
- Ο Εθνικός Διχασμός και ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος
- Η Μικρασιατική εκστρατεία
- Η πρώτη δικτατορία και η πρώτη αβασίλευτος δημοκρατία
- Τα στρατιωτικά κινήματα του Μεσοπολέμου
- Η μεγάλη τετραετία του Ελευθέριου Βενιζέλου και η οικονομική κρίση του 1929-30
- Η δικτατορία του Μεταξά
- Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος του 1940-41

Στόχος του προγράμματος είναι να καλυφθούν ιδιαίτερα η πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα, ο Εθνικός Διχασμός και η περίοδος μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, κατά την οποία εκδηλώνονται πολλαπλά στρατιωτικά κινήματα και δικτατορίες, ενώ εγκαθιδρύεται η πρώτη αβασίλευτος δημοκρατία και η χώρα χρεωκοπεί για ακόμη μία φορά.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ, ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Ρεγγίνα – Ελένη Μαντανίκα, Δρ. Ανθρωπολογίας & Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο PARIS VII

Αν γυρίσουμε πίσω στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη και άλλες επαρχιακές πόλεις της Ελλάδας των αρχών του 20ού αιώνα, θα δούμε βαγόνια τρένου, θέατρα αλλά και διάφορους δημόσιους χώρους να έχουν διαμορφωθεί σε προσωρινά καταλύματα προσφύγων. Σε φωτογραφικό υλικό που καταγράφει εκείνη την περίοδο, είναι εντυπωσιακό να δει κανείς πώς παράγκες και παραγκουπόλεις ξεφυτρώνουν σιγά σιγά και με τον καιρό δίνουν τη θέση τους στις προσφυγικές συνοικίες. Περίπου την ίδια εποχή, αλλά και σε μεταγενέστερες περιόδους έχουμε ακούσει ιστορίες Ελλήνων οι οποίοι μεταναστεύουν μαζικά από τα διάφορα λιμάνια της χώρας προς υπερατλαντικούς και άλλους προορισμούς.

Αν μετακινηθούμε τώρα σε μια πιο κοντινή μας περίοδο, στις αρχές της δεκαετίας του '90, θα δούμε ότι η Ελλάδα αρχίζει να αποτελεί ξανά προορισμό για μετανάστες, αρχικά από χώρες της νοτιοανατολικής αλλά και κεντροανατολικής Ευρώπης, έπειτα από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και πιο πρόσφατα χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Υποσαχάριας Αφρικής. Στα τέλη του '90 και στις αρχές του 2000, κάνουν την εμφάνισή τους αυτοσχέδιοι καταυλισμοί προσφύγων σε πόλεις λιμάνια της Ελλάδας, όπως και όλης της Ευρώπης. Χιλιάδες πρόσφυγες βρίσκουν καταφύγιο στη «ζούγκλα» του Καλέ στη Γαλλία, αλλά και στους καταυλισμούς της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας στη χώρα μας.

Όλες οι παραπάνω ιστορίες μάς δείχνουν ότι αυτό που σήμερα αντιμετωπίζουμε ως προσφυγική κρίση στην Ευρώπη και την Ελλάδα, δεν είναι κάτι το πρωτόγνωρο ούτε κάτι το αναπάντεχο. Όλες οι παραπάνω ιστορίες μάς δείχνουν επίσης, ότι η μεταναστευτική κίνηση στην Ελλάδα δεν ήταν και δεν είναι μόνο εισερχόμενη. Η μετανάστευση Ελλήνων προς διάφορους μακρινούς ή και κοντινούς προορισμούς, για οικονομικούς και άλλους λόγους, όπως η μετανάστευση από τα χωριά στις πόλεις, συνθέτουν τόσο την ιστορία όσο και το σήμερα των ελληνικών πόλεων και της υπαίθρου. Το πρόγραμμα θα εξετάσει πώς οι διάφορες ιστορίες εκτοπισμού, μετακίνησης και εγκατάστασης διαμορφώνουν τις πόλεις, τα χωριά, τις γειτονιές και τη ζωή μας.

Εξέλιξη του προγράμματος

Μέσα από οπτικοακουστικό υλικό γίνεται παρουσίαση των διαφόρων περιόδων μετανάστευσης που πραγματεύεται το πρόγραμμα. Οι μαθητές εξοικειώνονται με τα διάφορα θεωρητικά ζητήματα που εγείρει η μεταναστευτική κινητικότητα, μέσα από μια διαδραστική διαδικασία. Στη συνέχεια χωρίζονται σε ομάδες και αναστοχάζονται πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα. Στο τέλος οι μαθητές συζητούν όλοι μαζί αυτά που προέκυψαν από τις ομάδες εργασίας.

Στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές:

- ✓ να γνωρίσουν τις διάφορες περιόδους μετανάστευσης προς και από την Ελλάδα, καθώς και εσωτερικά σε αυτήν. Με αυτό τον τρόπο να αποτελέσει το πρόγραμμα

αφορμή να σκεφτούμε το σήμερα και να διακρίνουμε την ιστορικότητα του φαινομένου της μετακίνησης και της μετανάστευσης

- ✓ να διακρίνουν σε τι βαθμό οι διάφορες πόλεις χωριά και τόποι που ζούμε έχουν διαμορφωθεί μέσα από τη μεταναστευτική κινητικότητα
- ✓ να αναστοχαστούν πάνω στις έννοιες του "ξένου", του πρόσφυγα και του μετανάστη και να εξοικειωθούν με το πώς αλλάζει το περιεχόμενό τους ανάλογα με την περίοδο
- ✓ να έρθουν σε επαφή με την έμφυλη διάσταση της μετανάστευσης
- ✓ να εξοικειωθούν οι μαθητές με τα πολλά και διαφορετικά επιστημονικά πεδία που έχουν σαν αντικείμενο την μετανάστευση

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΦΕΣΤΙΒΑΛ, ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ, ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ρέα Κακάμπουρα, Αναπλ. Καθηγήτρια Λαογραφίας ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ

Αντικείμενο του προγράμματος είναι η εθνογραφική οπτικοακουστική περιήγηση σε πανηγύρια, τοπικές γιορτές και φεστιβάλ στην Ελλάδα και στον κόσμο, στο παρελθόν και το παρόν, στον αγροτικό και στον αστικό χώρο.

Σκοπός του προγράμματος είναι η κατανόηση της θρησκευτικής λειτουργίας του λαϊκού πανηγυριού, της εμπορικής διάστασής του και των ψυχαγωγικών εκδηλώσεων που το συνοδεύουν στον ελληνικό αγροτικό και αστικό χώρο. Επιπλέον, εδράζεται στην κατάδειξη της μεταβολής του θρησκευτικού πανηγυριού μέσα στον χρόνο και στην εκκοσμίκευσή του με τη διοργάνωση νέο-αγροτικών γιορτών (γιορτή μελιτζάνας, τσίπουρου, κ.ά.), που έχουν σκοπό την προώθηση τοπικών προϊόντων και την ψυχαγωγία των συμμετεχόντων. Τέλος, στη σύγκριση των τοπικών εκδοχών του πανηγυριού (θρησκευτικού ή/και εμπορικού) με σύγχρονες πολιτιστικές διοργανώσεις στην Ελλάδα και στον διεθνή χώρο (π.χ. φεστιβάλ των «χρωμάτων»).

Εξέλιξη του προγράμματος

Το πρόγραμμα αξιοποιεί βιωματικές προσεγγίσεις και επιδιώκει τη σύνδεση προηγούμενων εμπειριών των μαθητών από τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχες εκδηλώσεις και στη σύγκρισή τους με παλαιότερες και σύγχρονες εθνογραφικές οπτικοακουστικές καταγραφές. Ειδικότερα το πανηγύρι εξετάζεται ολιστικά στις θρησκευτικές, εμπορικές και ψυχαγωγικές διαστάσεις του, σε επίπεδο εθνικό και τοπικό με επιλογή οπτικών (φωτογραφίες) κι οπτικοακουστικών (εθνογραφικά ντοκιμαντέρ/βίντεο) παραδειγμάτων από διάφορες θρησκευτικές εορταστικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα, όπως λ.χ., θρησκευτική λιτανεία στις Σέρρες, το θρησκευτικό πανηγύρι της Παναγίας της Μεγαλόχαρης (Τήνος), θρησκευτικό πανηγύρι με εμπορική δραστηριότητα στη Λεμεσό (Κύπρος), πανηγύρι στο Λουτράκι με εμπορική δραστηριότητα, χορός και ψυχαγωγία στα πανηγύρια στην Ικαρία, στο Συρράκο Ηπείρου και στην Ηλιούπολη Αττικής. Επίσης, θα εστιάσει και σε σύγχρονες νέο-αγροτικές γιορτές με εμπορικό ή/και ψυχαγωγικό χαρακτήρα, όπως η γιορτή της «μελιτζάνας» στο Λεωνίδιο και η ετήσια ζωοπανήγυρη στα

Τρίκαλα. Τέλος, θα παρουσιασθεί θρησκευτικό πανηγύρι στην Ασία (Ινδία) και εκκοσμηκευμένες γιορτές – φεστιβάλ στην Ευρώπη και στην Αμερική (π.χ. το «φεστιβάλ των χρωμάτων» που προέρχεται από την ινδουιστική γιορτή “Holi”).

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Μέσα από την ανάλυση φωτογραφιών, εθνογραφικών ντοκιμαντέρ και βίντεο στοχεύει στην ενδυνάμωση της πολιτιστικής ταυτότητας των μαθητών και στον κριτικό οπτικό εγγραμματισμό τους, καθώς και στην καλλιέργεια θετικών συναισθημάτων και αξιών αναφορικά με την ελληνική λαϊκή παράδοση, αλλά και τον πολιτισμό άλλων λαών που έχουν αντίστοιχες θρησκευτικές ή εθιμικές εκδηλώσεις και στην αποδοχή της πολιτισμικής ετερότητας.
- ✓ Μέσα από ένα απολαυστικό οπτικοακουστικό ταξίδι σε ποικίλες εορταστικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα και στον κόσμο, που βασιζεται στον εποικοδομητικό διάλογο και στην βιωματική εμπειρία, οι μαθητές και οι μαθήτριες ψυχαγωγούνται μαθαίνοντας να παρατηρούν εθνογραφικά τεκμήρια που αναδεικνύουν την πολυδιάστατη πολιτισμική λειτουργία των πανηγυριών, πριν και μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης, καλλιεργώντας ταυτόχρονα τη γεωγραφική τους αντίληψη και την πολιτισμική ενσυναίσθηση.

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α

ΣΧΗΜΑΤΑ ΦΤΙΑΓΜΕΝΑ ΑΠΟ ΑΡΙΘΜΟΥΣ: Τα μαθηματικά και ο φυσικός κόσμος

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Ηρακλής Βογιατζής, Υποψήφιος Διδάκτωρ Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Τα μαθηματικά δεν είχαν πάντα τη μορφή που έχουν σήμερα. Η άλγεβρα και η γεωμετρία ήταν κλάδοι των μαθηματικών με διαφορετικά προβλήματα και προσεγγίσεις για την επίλυσή τους. Στις απαρχές, όμως, της επιστημονικής επανάστασης, οι κλάδοι αυτοί παντρεύονται και συνθέτουν τον προπομπό της σύγχρονης μαθηματικής σκέψης, την αναλυτική γεωμετρία. Μια από τις πιο σημαντικές ιδέες της ιστορίας των μαθηματικών είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μπορούμε να αναπαραστήσουμε τις εξισώσεις ως σχήματα. Χωρίς αυτή τη γέφυρα ανάμεσα στη γεωμετρία και την άλγεβρα δεν θα είχαμε τις ψηφιακές τομογραφίες στην ιατρική, τις υπολογισμένες τροχιές των αερομεταφορών, τα γραφικά των υπολογιστών κ.ά. . Πολλά πράγματα που σήμερα έχουμε δεδομένα δεν θα υπήρχαν χωρίς αυτή τη θαυμαστή συσχέτιση. Πώς κατασκευάζουμε σχήματα με αριθμούς; Πότε συνέβη αυτή η σύνθεση και ποιος την εισήγαγε;

Εξέλιξη του προγράμματος:

- Ποιοι είναι οι δύο κλάδοι των μαθηματικών που διδασκόμαστε; Γιατί υπάρχουν, τι τους διαφοροποιεί;
- Μια σύντομη ιστορία των διαφορετικών προσεγγίσεων, γιατί καταλήγουμε στην αναλυτική γεωμετρία;
- Η μετάβαση στο Καρτεσιανό Επίπεδο

- Ο φυσικός κόσμος και τα Μαθηματικά
- Αναλυτική γεωμετρία στην καθημερινή ζωή

Σκοπός του προγράμματος είναι να εισάγει τους μαθητές στις εννοιολογικές διαφορές των δυο κλάδων μαθηματικών που διδάσκονται στο γυμνάσιο, την άλγεβρα και τη γεωμετρία, χρησιμοποιώντας την Ιστορία των Μαθηματικών. Βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τη μετάβαση στη γεωμετρική ανάλυση, την ιστορία πίσω από την έννοια του Καρτεσιανού Επιπέδου, τις φιλοσοφικές και ιστορικές ρίζες της, καθώς επίσης να προϊδεάσει τους εκπαιδευόμενους στις μαθηματικές πρακτικές των κλάδων που θα συναντήσουν αργότερα: τον διαφορικό και ολοκληρωτικό λογισμό, τις κωνικές τομές και τις γραφικές αναπαραστάσεις. Παράλληλα θα αποσαφηνιστούν οι λόγοι για τους οποίους διδάσκονται η άλγεβρα και η γεωμετρία, ως απαραίτητα σκαλοπάτια για την εξήγηση και έλεγχο του φυσικού χώρου και θα παρουσιαστούν εφαρμογές της καθημερινής ζωής που χρησιμοποιούν στοιχεία του καρτεσιανού επιπέδου για να αναδειχθεί η σημασία της διδασκαλίας των Μαθηματικών.

Μέθοδοι/Εργαλεία

- Προβολή οπτικοακουστικού υλικού - Σύντομες ιστορικές αφηγήσεις.
- Χρήση εφαρμογών για τη δημιουργία σχημάτων από συναρτήσεις.
- Εμπλοκή των μαθητών και της εμπειρίας τους από τη σχολική ύλη.

«ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ» Διασύνδεση μαθηματικών, επιστήμης και τεχνολογίας μέσα από μηχανικές κατασκευές στο πνεύμα του STEM

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Άρης Μαυρομάτης, Μαθηματικός, Διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Απόστολος Παπανικολάου, Μαθηματικός, Ερευνητής της Διδακτικής Μαθηματικών Msc

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «**ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ**» είναι μια διαθεματική εκπαιδευτική πρόταση, στο πλαίσιο και τη γενικότερη αντίληψη της διεθνούς εκπαιδευτικής πρακτικής, γνωστής με το ακρωνύμιο **STEM**, όπου αυστηρές επιστημονικές έννοιες από την επιστήμη (Science), την τεχνολογία (Technology), τη μηχανική (Engineer) και τα μαθηματικά (Mathematics) προσεγγίζονται συνδυαστικά και χωρίς σύνορα. Η γενικότερη ιδέα της σύγχρονης αντίληψης του STEM έχει τις ρίζες της στην Προσωκρατική Φιλοσοφική σκέψη, όπου η γνώση δεν περιχαρακωνόταν σε τομείς, αλλά αποτελούσε συνισταμένη των τομέων αυτών μέσα από τη διαρκή αλληλεπίδρασή τους. Ο όρος STEM έχει προταθεί το 2000 από το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών (NSF) των ΗΠΑ, ως εκπαιδευτικό μεταρρυθμιστικό πρότυπο διδασκαλίας και έχει την ευελιξία να προσαρμόζεται στα διαφορετικά πολιτιστικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα του κάθε τόπου, χωρίς να απομακρύνεται από τον κύριο στόχο του που είναι η απόκτηση ουσιαστικής γνώσης.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά σε τετραμελείς ομάδες. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της από μια συσκευασία με το ίδιο εκπαιδευτικό υλικό. Χρησιμοποιώντας ειδικά λειτουργικά συστήματα δόμησης, κατασκευάζουν μηχανικά συστήματα και εξερευνούν τον τρόπο λειτουργίας τους.

- Ανακαλύπτουν νόμους που διέπουν τη Μηχανική, την Ακουστική και τον Ηλεκτρισμό, ξεκινώντας πάντα μέσα από μια διαισθητική αντίληψη για τα φυσικά φαινόμενα. Η κίνηση, η δύναμη, η ισορροπία, οι μοχλοί, τα γρανάζια, η περιοδικότητα είναι κάποια από τα θέματα τα οποία μελετούν.
- Η ανάγκη βαθύτερης κατανόησης και πρόβλεψης της τελικής κατασκευής, αναδεικνύει ως φυσική αναγκαιότητα τη μαθηματική μοντελοποίηση, εισάγοντας έτσι τους διδασκόμενους σε βασικές έννοιες των μαθηματικών, που αναδεικνύονται με απόλυτα φυσιολογικό και βιωματικό τρόπο.

Σκοπός του προγράμματος: Μέσα από τα διαδοχικά βήματα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της κατασκευής τους, αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα του κάθε επόμενου βήματος, το οποίο θα πρέπει να στηρίξουν λογικά, συγκροτώντας έγκυρους και ορθούς συλλογισμούς, ανακαλύπτουν τη γνώση μέσα από μια βιωματική διαδικασία, κατανοούν την αναγκαιότητα της θεωρίας στην οποία οφείλει να επεκτείνεται οτιδήποτε εμπειρικό προκειμένου να έχει καθολική ισχύ.

Στόχοι του προγράμματος

Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι να εισάγει τους μαθητές με βιωματικό τρόπο και μέσα από ένα παιγνιώδες, διαδραστικό και ευχάριστο περιβάλλον σε κατάλληλα επιλεγμένες για την ηλικία τους επιστημονικές έννοιες.

Επίσης αποσκοπεί να εισάγει τους εκπαιδευτικούς σε μια σύγχρονη αντίληψη συγκρότησης διδακτικών πρακτικών, των οποίων θεμελιώδες υπόστρωμα είναι η έρευνα, για το πώς λειτουργεί ο πραγματικός κόσμος.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΩΝ

Από το πείραμα δοκιμής τσαγιού, στον σχεδιασμό ελικοπτέρων

Ομάδα 30 – 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Καλλιόπη Μυλωνά, Λέκτορας King's College London

Ο σχεδιασμός των πειραμάτων (DoE) είναι ένα βασικό εργαλείο για τη βελτίωση των προϊόντων και των διαδικασιών παραγωγής, συμβάλλοντας στην καινοτομία. Τα πειράματα εκτελούνται σε όλους τους κλάδους της επιστήμης, της μηχανικής και της βιομηχανίας. Τα τελευταία χρόνια, οι παραδοσιακοί τομείς εφαρμογής όπως η γεωργία, η ιατρική και η φαρμακευτική επιστήμη έχουν επεκταθεί με τη βιοπληροφορική, τη γενετική, την ανακάλυψη φαρμάκων και την οικονομία. Τα προβλήματα αυξανόμενου μεγέθους και πολυπλοκότητας από αυτούς τους νέους τομείς έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη πολλών νέων μεθόδων σχεδιασμού και ανάλυσης πειραμάτων.

Λάθος σχεδιασμένα πειράματα μπορούν να οδηγήσουν σε σπατάλη των διαθέσιμων πόρων. Ο σχεδιασμός και η ανάλυση των πειραμάτων αποτελούν έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της επιστήμης και ως εκ τούτου είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διεθνή επιστήμη, τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανία. Συμβάλλουν σημαντικά στον πλούτο του κόσμου και στην απασχόληση εξειδικευμένων ειδικών, μηχανικών και ερευνητών. Οι βελτιώσεις στον τρόπο σχεδιασμού των πειραμάτων έχουν έτσι τη δυνατότητα να δημιουργήσουν αυξημένη γνώση και εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος σε πολλούς κλάδους. Για παράδειγμα, καλύτερα πειράματα μειώνουν τον αριθμό των ατόμων σε

κλινικές δοκιμές, των πρωτοτύπων που απαιτούνται στα πειράματα μηχανικής και τους χρόνους ανάπτυξης των προϊόντων.

Εξέλιξη του προγράμματος:

Το πρόγραμμα συμπεριλαμβάνει ένα θεωρητικό και ένα πρακτικό μέρος.

Θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει:

- Μία σύντομη εισαγωγή στην ορολογία του σχεδιασμού πειραμάτων.
- Περιληπτική περιγραφή των στόχων των πειραμάτων και μερικά παραδείγματα.
- Παρουσίαση των τριών βασικών αρχών του σχεδιασμού πειραμάτων.

Πρακτικό μέρος περιλαμβάνει:

- Διαδραστική διαδικασία: Πραγματοποίηση πειράματος από τους μαθητές. Το πείραμα του χάρτινου ελικοπτερού.
- Στατιστική ανάλυση των δεδομένων που συνέλεξαν οι μαθητές, με υπολογιστή.
- Κριτική συζήτηση των αποτελεσμάτων.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να παρουσιαστεί η χρησιμότητα της στατιστικής, πιο συγκεκριμένα του σχεδιασμού πειραμάτων, στις επιστήμες και τη βιομηχανία.
- ✓ Να δοθεί μια βάση στις στατιστικές και μαθηματικές μεθόδους που υποστηρίζουν το σχεδιασμό και την ανάλυση των πειραμάτων.

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΡΙΦΟΥΣ

(Β' + Γ' τάξεις) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Χαράλαμπος Ευαγγελάρας, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Πολλοί από εμάς, μικροί και μεγάλοι, αφιερώνουμε αρκετό από τον ελεύθερο χρόνο μας για την επίλυση διάφορων γρίφων που συναντάμε σε έντυπα ή και σε ιστοσελίδες του διαδικτύου, οι οποίοι, αφού κεντρίσουν το ενδιαφέρον μας κυρίως μέσω τις απλότητας που περιγράφουν το προς επίλυση ζήτημα, μας διασκεδάζουν και ακονίζουν το μυαλό μας, προσφέροντάς μας αρκετά λεπτά (ή και ώρες...) έντονης πνευματικής δραστηριότητας. Μαγικά τετράγωνα, sudoku, σπαζοκεφαλιές, κρυπτόλεξα, μοτίβα και σταυρόλεξα είναι μερικές κατηγορίες διασκεδαστικών γρίφων που αρκετά συχνά ερεθίζουν την περιέργειά μας και αναζητούμε την απάντησή τους. Αρκετές φορές η λύση του γρίφου είναι εύκολη και άμεση αλλά υπάρχουν και προβλήματα που μας «βασανίζουν» αρκετά μέχρι την τελική απάντησή τους. Όσοι καταφέρνουν και λύσουν έναν γρίφο ικανοποιούνται αρκετά με το επίτευγμά τους και συνήθως αναζητούν νέο, με μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, αυτοί δε που δεν τα καταφέρνουν, συνήθως απογοητεύονται και αναζητούν την εξήγηση της σωστής προσέγγισης του προβλήματος για την τελική λύση του.

Τις περισσότερες φορές, όσο και αν ακούγεται παράξενο, η προσέγγιση και η εξήγηση τής λύσης χρησιμοποιεί απλές συνήθως τεχνικές τις οποίες τις συναντάμε στα βιβλία ακόμα και των πρώτων σχολικών μας χρόνων, με τον τίτλο «**Μαθηματικά**». Λέξεις και φράσεις όπως «σύμβολο», «θέση», «βάζω στη σωστή σειρά», «άγνωστος», «εξίσωση», «αντικατάσταση» χρησιμοποιούνται πολύ συχνά για να περιγράψουν την διαδικασία λύσης του γρίφου. Γι' αυτό τον λόγο, τέτοια είδη γρίφων αρκετά συχνά συναντώνται με

τον τίτλο «Μαθηματικά προβλήματα» ή «Μαθηματικοί γρίφοι» ή «Προβλήματα με αριθμούς».

Τα περισσότερα από τα συγκεκριμένα είδη γρίφων έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και οι τεχνικές προσέγγισης της λύσης τους βοήθησε στην ανάπτυξη αρκετών περιοχών της Επιστήμης των Μαθηματικών, όπως η Συνδυαστική, η Θεωρία Πιθανοτήτων, η Θεωρία Παιγνίων, η Θεωρία Κωδίκων και η Κρυπτογραφία. Οι δε τεχνικές που αναπτύχθηκαν και εξελίχθηκαν στις περιοχές αυτές των Μαθηματικών είναι ιδιαίτερα χρήσιμες σήμερα – εκτός από την πνευματική μας ψυχαγωγία, διασκέδαση και καλλιέργεια – σε αρκετές καθημερινές μας δραστηριότητες όπως οι επικοινωνίες και το διαδίκτυο, η ασφάλεια των συναλλαγών και των προσωπικών μας δεδομένων, η μετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών κ.ά.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ η ανάδειξη της χρησιμότητας των μαθηματικών τεχνικών μέσω της επίλυσης διασκεδαστικών και ψυχαγωγικών «γρίφων»
- ✓ η καλλιέργεια του αναλυτικού τρόπου σκέψης μαθητριών και μαθητών

Φ Υ Σ Ι Κ Η - Α Σ Τ Ρ Ο Ν Ο Μ Ι Α

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΙΖΕΙ ΜΕ ΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Χάρης Καβακάκης, Φυσικός, MSc Διαχείρισης αποβλήτων, Εκπαιδευτικός

Πρόκειται για μία συμμετοχική εκπαιδευτική δράση με έντονα βιωματικό χαρακτήρα. Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος σε ένα συναρπαστικό ταξίδι εξερεύνησης και ανακάλυψης του μαγικού και ταυτόχρονα μυστηριώδους κόσμου των Φυσικών Επιστημών που τους προσφέρει μάθηση αλλά και διασκέδαση.

Βασικό εργαλείο του προγράμματος είναι το παιχνίδι. Τα παιδιά βιώνουν τη χαρά του ομαδικού παιχνιδιού, συμμετέχουν στην επίλυση Μυστηρίων της Φύσης, αναπτύσσουν τη φαντασία τους και τις δεξιότητες τους, μαθαίνουν να συνεργάζονται και να αξιοποιούν τις γνώσεις τους στην επίλυση προβλημάτων. Μέσα από διασκεδαστικές και ταυτόχρονα δημιουργικές δραστηριότητες (όπως γρίφοι, quiz, επιτραπέζια παιχνίδια που συνδυάζουν τη Φυσική, τη Χημεία και τη Βιολογία...) δίνονται ερεθίσματα στα παιδιά να ανακαλύψουν και να κατανοήσουν βασικές έννοιες των Φυσικών Επιστημών.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και συμμετέχουν ενεργά σε σύντομες βιωματικές δράσεις και παιχνίδια ώστε να έρθουν σε δημιουργική επαφή με γνωστικά αντικείμενα των Φυσικών Επιστημών.
- Το πρόγραμμα συνεχίζεται με τους μαθητές να παίρνουν μέρος στην επίλυση Μυστηρίων της Φύσης, ανακαλύπτοντας τον θαυμαστό κόσμο των Φυσικών Επιστημών.
- Τα παιδιά μέσα από μια παιγνιώδη διαδικασία παρατήρησης και πειραματισμού ενθαρρύνονται να κάνουν συσχετισμούς, να αξιολογούν και να επεξεργάζονται

βασικά στοιχεία που συλλέγουν με την ενεργητική συμμετοχή τους στις διάφορες δραστηριότητες.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εξερευνήσουν και να αγαπήσουν τις Φυσικές Επιστήμες μέσα από μια ευχάριστη και διασκεδαστική προσέγγιση.
- ✓ Οι μαθητές να μνηθούν στην επιστημονική – ερευνητική - ανακαλυπτική μέθοδο.
- ✓ Να αναπτύξουν την κριτική και συνδυαστική σκέψη, τη δημιουργικότητα και το ομαδικό πνεύμα
- ✓ Να ενισχύσουν τη φαντασία τους, να οξύνουν τη παρατηρητικότητα τους και να καλλιεργήσουν την εφευρετικότητά τους.

ΤΑ ΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΑΣΤΡΟ, Ο ΉΛΙΟΣ: Γέννηση, εξέλιξη και θάνατος των άστρων, κατηγοριοποίηση άστρων, Ήλιος, ηλιακά φαινόμενα

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Εύα Λέφα, Φυσικός, Δρ. Αστροφυσικής, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

Τα άστρα φαίνονται αιώνια και αμετάβλητα στο νυχτερινό ουρανό, όμως είναι δυναμικά συστήματα που γεννιούνται, εξελίσσονται και εν τέλει πεθαίνουν. Η εξέλιξη τους εξαρτάται κυρίως από τη μάζα τους. Τα άστρα εκτός από διαφορετικές μάζες έχουν και διαφορετικές θερμοκρασίες και χρώματα, που μας αποκαλύπτουν την ηλικία τους. Μελετώντας τα άστρα μπορούμε να προβλέψουμε την εξέλιξη του δικού μας άστρου, του Ήλιου, και να γνωρίζουμε ποια θα είναι η κατάληξή του όταν τελειώσουν όλα τα ενεργειακά του αποθέματα. Επιπλέον, καθώς ο Ήλιος βρίσκεται κοντά μας, είναι το μόνο άστρο που έχουμε την τύχη να μπορούμε να μελετήσουμε την επιφάνεια και την ατμόσφαιρα του, ενώ είναι το άστρο που επηρεάζει τη ζωή στη Γη.

Τα ηλιακά φαινόμενα, όπως οι κηλίδες, κέντρισαν το ενδιαφέρον των ανθρώπων από την αρχαιότητα ενώ σήμερα γνωρίζουμε ότι ο Ήλιος έχει γύρω του μια πολύ θερμή, εντυπωσιακή αλλά αόρατη στα μάτια μας ατμόσφαιρα. Ενώ παλαιότερα αντιλαμβανόμασταν την επίδραση του Ήλιου μόνο μέσω του κλίματος και της εναλλαγής των εποχών, σήμερα, με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και των διαστημικών εφαρμογών, τα ηλιακά φαινόμενα μας επηρεάζουν με ποικίλους τρόπους.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Εισαγωγή στη φυσική των άστρων. Γέννηση, εξέλιξη και θάνατος των άστρων.
- Μάζες αστέρων και ο Ήλιος. Θερμοκρασία και χρώματα. (Βιωματική δραστηριότητα: κατηγοριοποίηση άστρων).
- Τι άστρο είναι ο Ήλιος μας;
- Ο Ήλιος τώρα. Σύνδεση με βάσεις δεδομένων διαστημικών αποστολών (όπως το Solar Dynamics Observatory) ώστε να δούμε, σε σχεδόν πραγματικό χρόνο, τα αόρατα στα μάτια μας στρώματα της ηλιακής ατμόσφαιρας.
- Ηλιακά φαινόμενα, σύντομο πείραμα: Τί είναι οι ηλιακές κηλίδες και πώς εμφανίζονται; Ποια εντυπωσιακά ηλιακά και γήινα φαινόμενα οφείλονται σε αυτές;

Σημείωση: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδυάζει σύντομες επιδείξεις, οπτικοακουστικό υλικό, διαδικτυακά εργαλεία και βιωματικές δραστηριότητες που θα βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν φαινόμενα όπως η εναλλαγή των εποχών και οι ηλιακές κηλίδες. Το πρόγραμμα διαφοροποιείται ανάλογα με τις ηλικίες των συμμετεχόντων.

Χ Η Μ Ε Ι Α

ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΗ ΧΗΜΕΙΑ (ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ) ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΧΑΡΙ ΠΟΤΕΡ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Μιχάλης Γκέκος, Χημικός, MSc Διδακτικής της Χημείας, MSc Αναλυτικής Χημείας, Εκπαιδευτικός

Το 1997 κυκλοφόρησε το βιβλίο "Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος", μιας άγνωστης, μέχρι τότε, συγγραφέως της Τζ. Κ. Ρόουλινγκ. Αμέσως γίνεται επιτυχία και εκατομμύρια παιδιά σε όλον τον κόσμο διαβάζουν τις περιπέτειες του Χάρι Πότερ που περιλαμβάνουν ξόρκια, μαγικά φίλτρα, ιπτάμενα σκουπόξυλα, φανταστικά ζώα κ.α. Στη συνέχεια η μεταφορά και των 7 βιβλίων στη μεγάλη οθόνη εκτινάσσει τη δημοφιλία του και πλέον ο μικρός μάγος, με την ουλή σε σχήμα κεραυνού στο μέτωπο του, θεωρείται από τα πιο αναγνωρίσιμα πρόσωπα του πλανήτη.

Ένας από τους λόγους της τεράστιας επιτυχίας του βιβλίου είναι ότι ο κόσμος του είναι τόσο πλούσιος και προσεγμένος μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, που τον καθιστά αληθοφανή. Αυτό οφείλεται στην ενδελεχή έρευνα της συγγραφέως, η οποία αφού μελέτησε λαογραφικές παραδόσεις και μύθους διαφόρων λαών, ιστορικά γεγονότα, θεραπευτικές πρακτικές, επιστημονικές ανακαλύψεις και διάφορα τεχνολογικά επιτεύγματα της σύγχρονης εποχής, κατάφερε να τα εντάξει αρμονικά και με μοναδικό τρόπο, κρύβοντάς τα κάτω από ένα μαγικό μανδύα, στον κόσμο του Χάρι Πότερ.

Πρόέκυψε έτσι ένας κόσμος γοητευτικός αλλά συνάμα οικείος στα μάτια των αναγνωστών και των θεατών.

Μαζί με τους μαθητές θα μελετήσουμε αρκετά "μαγικά" φαινόμενα, που παρουσιάζονται στα βιβλία και στις ταινίες, μέσα όμως από ένα επιστημονικό πρίσμα και θα αποδείξουμε ότι ο κόσμος του Χάρι Πότερ δεν ανήκει στη σφαίρα της φαντασίας της συγγραφέως, αλλά είναι πολύ πιο πραγματικός από ό,τι πιστεύουμε.

Εξέλιξη του προγράμματος: Μέσω προβολής διαφανειών θα παρουσιαστούν:

- Ιπτάμενα σκουπόξυλα (Μαγνητικές δυνάμεις)
- Εκρηκτικά ξόρκια (Εκρηκτικές ύλες και πώς δρουν)
- Ξόρκια ξεκλειδώματος (Ισχυρά οξέα και διαβρωτικές ουσίες)
- Μαγικά φίλτρα (Παραισθησιογόνες ουσίες, δηλητήρια και αντίδοτα)
- Φανταστικά ζώα όπως ιππόγρυπες και Κένταυροι (Διασταυρώσεις ζώων)
- Δράκοι (Υπήρξαν; Υπάρχουν;)
- Λυκάνθρωποι (Ασθένειες και τρόποι μετάδοσης)
- Βασιλίσκοι (Φίδια και δηλητήρια)

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ να εντοπίσουν και να κατανοήσουν οι μαθητές χημικά και φυσικά φαινόμενα που παρουσιάζονται κεκαλυμμένα σε βιβλία και ταινίες φαντασίας.
- ✓ να συνδέσουν τη Χημεία με τέχνες όπως η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος.
- ✓ να γνωρίσουν τεχνολογικές ανακαλύψεις που ακόμα δεν χρησιμοποιούνται ευρέως.
- ✓ να κατανοήσουν χημικά φαινόμενα της καθημερινότητας τους, μέσα σε ένα μυθοπλαστικό πλαίσιο.

Κατά την παρουσίαση κάθε "μαγικού" φαινομένου, μέσω αποσπασμάτων των ταινιών και των βιβλίων, θα γίνεται συζήτηση με τους μαθητές για το κατά πόσο απέχει από την πραγματικότητα και πώς θα μπορούσε να εξηγηθεί επιστημονικά. Στη συνέχεια θα γίνεται παρουσίαση των επιστημονικών εννοιών και των τεχνολογιών που θα μπορούσαν να εξηγήσουν κάθε φαινόμενο, θα πραγματοποιούνται μικρά πειράματα-εφαρμογές, ενώ θα οργανώνονται και δραστηριότητες όπου τα παιδιά, χωρισμένα σε ομάδες, θα διαγωνίζονται στις γνώσεις τους στη Χημεία, στη Φυσική, στη Βιολογία και στη Λογοτεχνία. Στο τέλος θα γίνεται συζήτηση για τα κοινωνικά θέματα που θίγει η συγγραφέας στην ιστορία του Χάρι Πότερ, όπως ο ρατσισμός, οι προκαταλήψεις, ο σχολικός εκφοβισμός, η δύναμη του τύπου, η πάλη των τάξεων, καθώς και για τις ομοιότητες που παρουσιάζουν διάφοροι χαρακτήρες και καταστάσεις με ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα.

ΠΟΥ ΚΡΥΒΕΤΑΙ Η ΧΗΜΕΙΑ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ; Μία διαφορετική ματιά στα έργα τέχνης (Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Αικατερίνη-Βενεδίκτη Οικονόμου, Χημικός, MSc στη Διδακτική της Χημείας

Η Χημεία είναι μια συναρπαστική επιστήμη. Μελετώντας τη «γλώσσα» της, τους νόμους και τους κανόνες που τη διέπουν, ανοίγονται οι πόρτες ενός υπέροχου μικρόκοσμου, γινόμαστε έτσι ικανοί να δούμε τον φυσικό μας κόσμο με άλλη ματιά.

Πώς γίνεται όμως και αυτή η εκπληκτική επιστήμη βρίσκεται τόσο χαμηλά στη λίστα προτιμήσεων των μαθητών; Γιατί οι μαθητές φαίνεται να μην αγαπούν τη Χημεία; Βασική σκέψη είναι ότι το μάθημα της Χημείας δεν συνδέεται αρκετά με την καθημερινή ζωή των μαθητών. Ή ακόμα ότι η υπερφορτωμένη της ύλη και οι δύσκολοι συμβολισμοί την καθιστούν κουραστική, σχεδόν απωθητική, για πολλούς μαθητές. Θέλοντας να αποκαταστήσουμε την εικόνα και το περιεχόμενο της Χημείας, σκεφτήκαμε να την προσεγγίσουμε με τρόπο ευφάνταστο και δημιουργικό, μέσα από τα εκθέματα των μουσείων. Επιλέξαμε να παρουσιάσουμε έργα τέχνης με έντονο χημικό υπόβαθρο, αρχαιολογικής κυρίως προέλευσης, αλλά ταυτόχρονα υψηλής αισθητικής και καλλιτεχνικής αξίας. Η στόχευσή μας είναι διπλή: από τη μία να εμβαθύνουμε σε βασικές χημικές έννοιες, από την άλλη να προσελκύσουμε τους μαθητές μέσα από την ομορφιά και την τέχνη των εκθεμάτων, ενσωματώνοντάς τους ευχάριστα στην εκπαιδευτική διαδικασία, διεγείροντας τις αισθήσεις τους, τη φαντασία και την κριτική τους σκέψη. Για τον σκοπό αυτό επιλέξαμε χαρακτηριστικά εκθέματα από μουσεία κυρίως της Ελλάδας και άλλων χωρών και δημιουργήσαμε τέσσερις θεματικές ενότητες Χημείας και Τέχνης: Χημεία & Τοιχογραφίες, Χημεία & Μέταλλα, Χημεία & Κεραμικά, Χημεία & Γλυπτά.

Εξέλιξη του προγράμματος: Με σκοπό την εμβάθυνση στη Χημεία των Τοιχογραφιών, των Μετάλλων, των Κεραμικών και των Γλυπτών:

- Παρουσιάζονται στους μαθητές τα προεπιλεγμένα και χαρακτηριστικά εκθέματα Τέχνης που αντιστοιχούν στις τέσσερις θεματικές ενότητες, υπό μορφή power point.
- Ζητείται από τους μαθητές να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους σε σχέση με τα εκθέματα και συζητείται πώς αυτά μπορούν να συσχετιστούν με τη Χημεία.
- Συνδέονται τα εκθέματα με βασικές έννοιες της Χημείας.
- Οι μαθητές συμπληρώνουν φύλλα εργασίας παράλληλα με τη ροή του προγράμματος, με σκοπό την εμπέδωση των γνώσεων με τρόπο ουσιαστικό και ευχάριστο.
- Οι μαθητές συζητούν τις απορίες τους και αξιολογούν την εμπειρία που απέκτησαν.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Η εξοικείωση των μαθητών με τις συγκεκριμένες μορφές Τέχνης, καθώς και με το μουσειακό περιβάλλον.
- ✓ Η ελεύθερη έκφραση και η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και σκέψης των μαθητών, καθώς αλληλεπιδρούν με τα προβαλλόμενα «εκθέματα» Τέχνης.
- ✓ Η συσχέτιση των εκθεμάτων με τη Χημεία.
- ✓ Η ανάπτυξη συνδυαστικών δεξιοτήτων μέσα από τη χρήση των φύλλων εργασίας.
- ✓ Η ευχαρίστηση και το αίσθημα ολοκλήρωσης που συνοδεύουν την επαφή με την Τέχνη.

ΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΓΟΝΙΔΙΟΥ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ελένη Κόνιαρη, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Μοριακή Βιολόγος

Τα νουκλεϊνικά οξέα είναι μακρομόρια που μετέχουν στη μεταφορά γενετικών πληροφοριών από γενιά σε γενιά και στην έκφραση αυτής της πληροφορίας μέσω της σύνθεσης πρωτεϊνών. Υπάρχουν δύο κατηγορίες νουκλεϊνικών οξέων, τα ριβονουκλεϊνικά (RNA) και τα δεσοξυριβονουκλεϊνικά οξέα (DNA). Το γενετικό υλικό των περισσότερων οργανισμών αποτελείται από DNA, εξαιρετικά αποτελούν μόνο ορισμένοι ιοί (ρετροϊοί) που αντί για DNA έχουν RNA ως γενετικό τους υλικό. Σήμερα μπορεί να γνωρίζουμε όλες τις βάσεις από τις οποίες αποτελείται ένα DNA μόριο, εφαρμόζοντας την αλληλουχία. Τα γονίδια περιέχουν οδηγίες που ελέγχουν την ανάπτυξή μας και τον τρόπο που δουλεύει το σώμα μας. Επιπλέον, είναι υπεύθυνα για πολλά από τα χαρακτηριστικά μας, όπως το χρώμα των ματιών, την ομάδα αίματος και το ύψος. Επίσης, τελευταίες μελέτες δείχνουν ότι η δραστηριότητά τους μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τον τρόπο σκέψης μας.

Στο πρόγραμμα θα παρουσιαστεί ο ρόλος του DNA στην κληρονομικότητα, πώς λειτουργούν τα γονίδια, πώς μεταφέρονται οι γενετικές πληροφορίες από γενιά σε γενιά, πώς δημιουργείται ένα γενεαλογικό δέντρο και θα διερευνηθεί αν ένα γονίδιο μπορεί να αλλάξει τη «συμπεριφορά» του.

Εξέλιξη του προγράμματος

Αρχικά, με τη συμβολή οπτικοακουστικού υλικού θα παρουσιαστούν οι έννοιες του γονιδίου και της κληρονομικότητας μέσω θεωρητικής προσέγγισης, ενώ μέσα από μια βιωματική εκπαιδευτική δραστηριότητα θα έχουν την ευκαιρία να φτιάξουν μόνοι τους το δικό τους γενεαλογικό δέντρο. Με την εφαρμογή σταυρόλεξων θα εξασκήσουν τις γνώσεις τους και την κριτική τους ικανότητα ενώ θα μνηθούν και σε πειραματικές διαδικασίες αφού θα έχουν την ευκαιρία να απομονώσουν σε πραγματικό χρόνο DNA από φρούτα και λαχανικά. Επιπλέον, με τη μοντελοποίηση του βασικού δόγματος Βιολογίας αντιγραφή-> μεταγραφή-> μετάφραση θα έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν τα στάδια της γονιδιακής έκφρασης, ενεργοποιώντας τη δημιουργικότητα τους.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Θα διερευνηθούν οι έννοιες του γονιδίου, του γενετικού υλικού, της κληρονομικότητας.
- ✓ Θα αποτυπωθεί η γονιδιακή δραστηριότητα και συμπεριφορά.
- ✓ Θα αναπτυχθεί το ενδιαφέρον των μαθητών μέσω πειραματικής διαδικασίας.
- ✓ Θα αναπτυχθεί η κριτική και συνδυαστική σκέψη μέσω της βιωματικής δράσης.

Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΑΓΑΠΑ ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Δημήτρης Παππάς, Φυσικός, Υποψήφιος Διδάκτωρ ΕΚΠΑ

Οι ερευνητές της νόησης διχάζονται δεκαετίες τώρα για το είδος της «μηχανής» που αποτελεί ο ανθρώπινος εγκέφαλος. Η σύγχρονη έρευνα τείνει να απορρίψει την παλιά άποψη ότι ο εγκέφαλος λειτουργεί όπως ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής. Η σύγχρονη και πολλά υποσχόμενη τάση είναι ότι ο εγκέφαλος είναι μια «μηχανή επεξεργασίας ιστοριών». Ο εγκέφαλος είναι το όργανο του σώματός μας με το οποίο μαθαίνουμε τον κόσμο γύρω μας.

Σε αυτό το πρόγραμμα θα μας απασχολήσει η διαδικασία με την οποία το πετυχαίνουμε αυτό, αναζητώντας, παράλληλα, βασικές γνώσεις για τη λειτουργία του εγκεφάλου μας. Θα σταθούμε ιδιαίτερα στο πώς λειτουργεί η προσοχή και η μνήμη μας και πώς αποθηκεύονται νέες πληροφορίες. Θα αναρωτηθούμε γιατί μαθαίνουμε ευκολότερα ακούγοντας μια ιστορία και ποια είναι η σχέση της αφήγησης ιστοριών με τη μνήμη και τη διαδικασία της μάθησης. Μπορεί η αφήγηση να μας κάνει καλύτερους μαθητές; Γιατί αρέσει στον εγκέφαλό μας να ακούει ιστορίες;

Σε όλες τις περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας οι άνθρωποι έλεγαν και άκουγαν με ευχαρίστηση ιστορίες. Γιατί όμως μας αρέσει τόσο πολύ, σε όλες τις ηλικίες, να ακούμε ιστορίες; Τα παιδιά αναζητούν τα παραμύθια από πολύ μικρή ηλικία, πριν μάθουν ακόμα να διαβάζουν. Εμφανίζουν αυτή την ανάγκη σχεδόν τόσο έντονη όσο και το παιχνίδι και δείχνουν να απολαμβάνουν και τα δύο εξίσου. Αλλά και οι ενήλικοι έχουν την ίδια ανάγκη. Το μέγεθος αυτής της ανάγκης αναγνωρίζεται από το πλήθος των τεχνών που προσπαθούν να την καλύψουν: λογοτεχνία, θέατρο, κινηματογράφος, όπερα, ακόμα και ο χορός επιδιώκουν να ικανοποιήσουν την δίψα των ενηλίκων για ιστορίες (storytelling).

Μέσα από τις ιστορίες, βιώνουμε συναισθήματα και βάζουμε τους εαυτούς μας στη θέση των εξιστορούμενων προσώπων. Φανταζόμαστε πώς θα ενεργούσαμε σε υποθετικά σενάρια. Μέσω των αφηγήσεων και των σεναρίων, ο εγκέφαλος προσαρμόζεται σε πολλές και διαφορετικές καταστάσεις. Οι αφηγηματικές τέχνες γίνονται έτσι ένα άριστο εργαλείο «διδασκαλίας» της ενσυναίσθησης (empathy), της δυνατότητας να καταλαβαίνουμε τα συναισθήματα ενός άλλου προσώπου, μια ικανότητα θεμελιώδη για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Επειδή οι ιστορίες έχουν συγκεκριμένα μοτίβα, έχουν σημαντικό ρόλο και στη λειτουργία της μνήμης. Θα συζητήσουμε για τη λειτουργία της μνήμης και πώς λειτουργεί πιο αποτελεσματικά μέσω μιας ιστορίας. Σε αυτό το επίπεδο, ο κινηματογράφος, αλλά και η τέχνη γενικότερα, έχει κομβικό ρόλο.

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με μια σύντομη παρουσίαση καλών συνηθειών που πρέπει να υιοθετήσουμε για να είναι ο εγκέφαλός μας σε φόρμα: ισορροπημένη διατροφή, ήπια σωματική άσκηση, καλός ύπνος, νοητικές προκλήσεις και δραστηριοποίηση του νου.

Το πρόγραμμα ενισχύεται από τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων (εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο κ.λπ.). Σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά. Μέσα από δοκιμασίες, τεστ μνήμης και παιχνίδια ανακαλύπτουν τις ιδιαιτερότητες της μνήμης και κατανοούν τον τρόπο λειτουργίας του εγκεφάλου.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Βασικές πληροφορίες για τον εγκέφαλο.
- Εισαγωγή στη λειτουργία της μνήμης.
- Γιατί ο εγκέφαλος αγαπά τις ιστορίες;
- Πώς ο εγκέφαλος δημιουργεί ιστορίες;
- Οι ιστορίες ως συνεκτικός κρίκος των εμπειριών.
- Ιστορίες και ενσυναίσθηση.
- Η χρήση της αφήγησης για την ανακάλυψη των συναισθημάτων.
- Η χρήση της αφήγησης για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.
- Εγκέφαλος σε φόρμα (οι συνήθειες που βοηθούν στην υγεία του εγκεφάλου)

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να γνωρίσουμε βασικές λειτουργίες του ανθρώπινου νου.
- ✓ Να μάθουμε πώς παράγονται οι μνήμες και πώς επηρεάζονται από τη μετατροπή των ασύνδετων πληροφοριών του περιβάλλοντος σε συνεκτικές ιστορίες.
- ✓ Να μάθουμε να χρησιμοποιούμε τεχνικές για τη βελτίωση της μνήμης.
- ✓ Να συνδέσουμε την προσοχή με τη μνήμη και να χρησιμοποιούμε αυτή τη σύνδεση για καλύτερη απομνημόνευση γεγονότων.
- ✓ Να υιοθετήσουμε καλές συνήθειες για να διατηρήσουμε την υγεία του μυαλού μας.

Π Ε Ρ Ι Β Α Λ Λ Ο Ν

Η ΓΗ ΓΥΡΙΖΕΙ... ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Κώστας Θωμόπουλος, Γεωλόγος MSc, Εκπαιδευτικός περιβαλλοντικής αγωγής

Οι άνθρωποι πολύ συχνά συμπεριφέρονται σαν να πιστεύουν ότι η Γη είναι απλά ένα σπίτι που τους φιλοξενεί και αν καταστραφεί θα μετακομίσουν αλλού, πιθανώς

επιλέγοντας ανάμεσα στις «αγγελίες» μιας... διαστημικής εφημερίδας! Η Γη όμως πέρα από ένας φιλόξενος πλανήτης, βρίσκεται πίσω από κάθε πτυχή της καθημερινότητάς μας. Με το σύνολο των φαινομένων που εκδηλώνονται από τις φυσικές διεργασίες στο εσωτερικό αλλά και το ανάγλυφό της, ελέγχει τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις μας. Παράλληλα, από τους φυσικούς της πόρους εξαρτάται η διαβίωσή μας, ενώ από τον ορυκτό πλούτο της παράγεται ενέργεια και πρώτες ύλες για όλα όσα βρίσκονται γύρω μας. Μήπως τελικά να σταματήσουμε να ψάχνουμε στις «αγγελίες» και να αγαπήσουμε περισσότερο το σπίτι μας;

Εξέλιξη του προγράμματος

- Εισαγωγή στο πρόγραμμα με συζήτηση για τις θεωρίες μετοίκησης σε άλλους πλανήτες.
- Κατασκευή χρονολογικού χάρτη με τους σημαντικότερους σταθμούς στην 4,6 δισεκατομμυρίων ετών ζωή της Γης.
- Προβολή οπτικοακουστικού υλικού: σεισμοί, ηφαίστεια και ακραία φυσικά φαινόμενα δείχνουν ότι ο πλανήτης μας είναι ζωντανός και ότι εμείς οφείλουμε να σεβόμαστε τις διεργασίες του.
- Βιωματικό παιχνίδι ανακάλυψης των υλικών της Γης από τα οποία παράγονται αντικείμενα καθημερινής χρήσης.
- Μελέτη και σύνδεση στοιχείων των πετρωμάτων της Γης που βρίσκονται και στον ανθρώπινο οργανισμό.
- Τελικά τι επιλέγουμε; Παρουσίαση ηθικού διλήμματος και κατάθεση απόψεων πάνω σε αυτό

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Αναγνώριση της σπουδαιότητας της Γης για κάθε πτυχή της ζωής του ανθρώπου και της αξίας να προστατευθεί και να διατηρηθεί.
- ✓ Εμπλουτισμός γνώσεων σχετικών με την ιστορία της Γης, τα φυσικά φαινόμενα και το περιβάλλον.
- ✓ Ανακάλυψη των αρχικών υλικών από τα οποία προκύπτουν κατασκευές και αντικείμενα που χρησιμοποιούμε καθημερινά.

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ: Virtual Art Creation

Ομάδα 20-25 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητές: Ομάδα Alpha labs

Υπεύθυνη προγράμματος: Φλέρη Ρουσάκη, MSc Επιστήμες της Αγωγής - Εκπαίδευση με χρήση Νέων Τεχνολογιών

Τα Alpha labs στο Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη εισάγουν τα παιδιά στην καλλιτεχνική έκφραση με νέα μέσα. Η Εικονική Πραγματικότητα αποτελεί μοναδικό εργαλείο καλλιτεχνικής και όχι μόνο δημιουργίας και τα παιδιά αρχικά εξοικειώνονται με τις βασικές έννοιες, τις δημιουργικές δυνατότητες και τις προοπτικές της. Έπειτα, αφήνουν τη φαντασία τους ελεύθερη και ζωγραφίζουν τρισδιάστατα σε εικονικό περιβάλλον χρησιμοποιώντας ειδικά χειριστήρια ως πινέλα. Τα υπόλοιπα παιδιά μπορούν να

παρακολουθούν την εμπειρία που βιώνει ο κάθε χρήστης που ζωγραφίζει, μέσα από οθόνη.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Α' Μέρος: Διαδραστική επιμόρφωση και έμπνευση από τον εκπαιδευτή. Τα παιδιά μαθαίνουν τις βασικές αρχές της Εικονικής Πραγματικότητας, τις καλλιτεχνικές εφαρμογές της στο παρόν αλλά και τις προοπτικές αξιοποίησής της στο μέλλον.
- Β' Μέρος: Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες, εξοικειώνονται με τη λειτουργία του εξοπλισμού και ζωγραφίζουν σε εικονικό περιβάλλον.

Στόχοι του προγράμματος

Τα παιδιά να εμπνευστούν. Να διαπιστώσουν ότι η φαντασία και η καθαρή τους ματιά μπορεί και θέλουμε να μετουσιωθεί σε χρήσιμη δημιουργία ακόμα και για τον κόσμο των μεγάλων, ώστε τελικά η τεχνολογία να μην καταναλώνεται μόνο, αλλά να εξυπηρετεί την κοινωνία και τον κόσμο μας.

Τ Ε Χ Ν Η

ΤΟ ΓΚΡΑΦΙΤΙ, ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Μαργαρίτα Caillaux, Εικαστικός, Εμφυχώτρια

Η τέχνη του Γκράφιτι και η πολιτικοποιημένη Τέχνη των τελευταίων δεκαετιών γίνεται αφορμή για να προβληματιστούμε πάνω στη σύγχρονη κοινωνία και τις πολιτικές, ιδεολογικές και καλλιτεχνικές τάσεις της εποχής μας. «Μια εικόνα, χίλιες λέξεις», πόσα *συναισθήματα* όμως αυτή γεννά στον θεατή; Και πόσα από αυτά τα «ενδόμυχα» *συναισθήματα* επηρεάζουν συνειδητά ή ασυνείδητα της σκέψης του;

Οι μεταξοτυπίες του Δημήτρη Περδικίδη, που φιλοξενούνται στο Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη, μας δίνουν το έναυσμα να συζητήσουμε για τα σύμβολα που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες στη Σύγχρονη Τέχνη και πώς αυτά συνδέονται άμεσα με την πολιτική συνθήκη της εποχής τους.

Η επαναστατική ορμή και η ανάγκη για έκφραση και για επίδραση βγαίνει από τα στενά όρια του μουσείου και συναντάει τον δημόσιο χώρο μέσα από το Γκράφιτι. Τη δεκαετία του '80 οι δρόμοι της Αθηνάς και των μεγάλων πόλεων αρχίζουν να γεμίζουν χρώμα, ζωγραφιές, συνθήματα και tag.

Πώς αυτές οι ζωγραφιές ή τα κείμενα στους τοίχους αποκτούν δύναμη, επιρροή και αναγνωρισιμότητα;

Στο εργαστήριο αυτό θα κάνουμε μια βουτιά στα πιστεύω και τα ιδανικά μας και θα προσπαθήσουμε, με τον πιο άμεσο τρόπο, να τα αποτυπώσουμε πάνω στο χαρτί. Σκοπός δεν είναι να δημιουργήσουμε ένα μεγαλεπήβολο έργο πάνω σε κάποιο τοίχο, άλλα να πλησιάσουμε την ουσία και την τεχνική του Γκράφιτι και να ανακαλύψουμε πώς μπορεί να χωρέσει μια μεγάλη έννοια σε μια μόνο εικόνα ή σε μερικές μόνο λέξεις.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Λίγα λόγια για την ανάγκη του ανθρώπου για ελεύθερη έκφραση.

- Προσέγγιση της Πολιτικής μέσα από την Τέχνη με παραδείγματα από το έργο του Περδικίδη και άλλων σύγχρονων καλλιτεχνών.
- Συζήτηση γύρω από τα σύμβολα που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες στη Σύγχρονη Τέχνη και το Γκράφιτι.
- Προβολή οπτικοακουστικού υλικού με γνωστά Γκράφιτι της Αθήνας
- Ερωτήσεις που αφορούν το περιεχόμενο και τη μορφή των Γκράφιτι και ερωτήσεις που αναδεικνύουν την ανταπόκριση και την προσωπική άποψη των μαθητών.
- Ανάδειξη των κοινών σημείων του υλικού όπως οι αξίες των ανθρώπων, η ανάγκη για επιρροή και αναγνωρισιμότητα, καθώς και του στοιχείου της αντισυμβατικότητας.
- Τα παιδιά γίνονται από θεατές, δημιουργοί με μια πρωτότυπη μέθοδο συνεργασίας και ανταλλαγής απόψεων και ιδεών όπου ο ένας παρεμβαίνει, με σεβασμό, στο σχέδιο του άλλου.
- Παρουσίαση των σχεδίων, συζήτηση πάνω σε αυτήν την εμπειρία και συσχέτιση με την πρακτική του Γκράφιτι στον δημόσιο χώρο.
- Το κάθε παιδί φτιάχνει το δικό του stencil και αφήνει το αποτύπωμα του σε μια ομαδική ζωγραφιά που γίνεται για εμάς ο δικός μας εικονικός τοίχος.
- Σύνοψη και αποχαιρετισμός με την παρότρυνση να προσχεδιάσουν σε χαρτί ομαδικά ή μεμονωμένα Γκράφιτι και να μας τα στείλουν.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Εξοικείωση των μαθητών με έννοιες, σύμβολα και μορφολογικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται στην σύγχρονη Τέχνη και το Γκράφιτι
- ✓ Εξοικείωση με τη δημοσιοποίηση των ιδεών και αξιών τους και ανάπτυξη της συναίσθησης της ευθύνης
- ✓ Ανάπτυξη της παρατηρητικότητας, της ικανότητας να ακούς τον συνομιλητή σου
- ✓ Καλλιέργεια πνεύματος σεβασμού του άλλου και του διαφορετικού
- ✓ Ανάπτυξη συνεργατικών και κριτικών δεξιοτήτων
- ✓ Ανάπτυξη σχεδιαστικής ευχέρειας
- ✓ Τόνωση ενσυναίσθησης

Θ Ε Α Τ Ρ Ο - Θ Ε Α Τ Ρ Ι Κ Η Α Γ Ω Γ Η

ΕΝΑΣ ΚΥΚΛΟΣ ΧΩΡΙΣ ΚΙΜΩΛΙΑ Κάπως έτσι γεννήθηκε το θέατρο

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Νίκος Νίκας, Φιλολόγος, Καθηγητής Υποκριτικής, Ηθοποιός

Η αίσθηση του κύκλου του «καθόμαστε όλοι γύρω – γύρω» και έτσι αρχίζει να δημιουργείται η ανάγκη «να γνωριστούμε» από την αρχή. Τα μάτια θα «παίξουν» με τα βασικά συναισθήματα και τις καθημερινές διαθέσεις: χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, αγάπη, μίσος. Αμέσως μετά το όνομα κάθε παιδιού ξεχωριστά θα γίνει αφορμή να οροθετηθεί η πραγματική του υπόσταση μέσα από το σύνολο των συμμαθητών του. Πώς μας βλέπουν οι άλλοι; Τι βλέπουμε εμείς;

Και ακριβώς στο σημείο αυτό αρχίζει το παιχνίδι της αφήγησης μιας ιστορίας που θα φτιάχεται κάθε φορά από τα ίδια τα παιδιά. Όμως οι ιστορίες έχουν ανάγκη τα πρόσωπα για να ζωντανέψουν.

Εδώ αρχίζει το θέατρο με την κυτταρική του μορφή: Κάποιος απαντάει κάτι σε κάποιον.

Έτσι τα παιδιά χωρίς να το καταλάβουν θα αρχίσουν να μπαίνουν σε ρόλους.

Οι ρόλοι αυτοί με τη σειρά τους θα «ζητήσουν» κάποια βασικά στοιχεία μεταμόρφωσης: ένα μαντήλι, ένα καπέλο, ένα σεντόνι, ένα ζευγάρι γάντια, γυαλιά κ.ά. Έτσι ο κόσμος της σκηνής αρχίζει να διαμορφώνεται «αυτόματα» σε μια άλλη πραγματικότητα.

Οι ρόλοι όμως χρειάζονται «καθοδήγηση». Έτσι κάποια παιδιά αναλαμβάνουν να «σκηνοθετήσουν» τους ρόλους. Και να!!! Κάναμε θέατρο γιατί

- Φτιάξαμε την ιστορία
- Ζωντανέψαμε τα πρόσωπα
- Δημιουργήσαμε σκηνικό χώρο
- Χρησιμοποιήσαμε σκηνοθέτη

Ένα devised project που διαμορφώνεται κάθε φορά διαφορετικά ανάλογα με την κάθε φορά διαφορετική ματιά της κάθε ομάδας. Ένας ολόφρεσκος τρόπος να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα βασικά συστατικά του θεάτρου χωρίς να το «διδασχθούν».

Η ΕΛΕΝΗ ΤΟΥ ΤΟΤΕ Ή ΤΟΥ ΤΩΡΑ

ΕΛΕΝΗ του Ευριπίδη

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Μάνια Παπαδημητρίου, Φιλολόγος, Ηθοποιός, Σκηνοθέτις

Το έργο *Ελένη* του Ευριπίδη σύμφωνα με την σύγχρονη θεατρολογική έρευνα γράφτηκε με άξονα τη θεωρία του Γοργία. Ο Γοργίας ήταν σοφιστής που δίδασκε τους Αθηναίους πολίτες τον δικανικό λόγο και τον χειρισμό των επιχειρημάτων είτε προς υπεράσπιση πελατών τους, αν ήταν δικηγόροι στο δικαστήριο, είτε προς υπεράσπιση του εαυτού τους απέναντι σε ενδεχόμενο αντίδικο.

Η Ελένη όσες φορές αναφέρεται στον Ευριπίδη χρησιμοποιεί αυτήν την τεχνική προς υπεράσπιση του εαυτού της απέναντι στη βαριά κληρονομιά της από τον μύθο να είναι η αιτία και η αφορμή του τρωικού πολέμου. Η Ελένη ισχυρίζεται ότι δεν ήταν η ίδια που πήγε στην Τροία αλλά το είδωλό της. Έτσι κάνει πάντα η Ελένη πείθει με τη μαγεία της έκφρασής της και τη δύναμη των επιχειρημάτων της για το αντίθετο από ό,τι θα περίμενε κανείς, λειτουργώντας στην ουσία σαν πολιτικός. Ο Ευριπίδης αθλώνοντας την Ελένη με τον τρόπο αυτό ρίχνει το βάρος στην ευθύνη όσων συμμετέχουν στους πολέμους.

Το ερώτημα αν η Ελένη είναι τραγικό πρόσωπο και τι είναι τραγικό πρόσωπο στο αρχαίο δράμα είναι από τα πράγματα που θα μας απασχολήσουν.

Θα παραλληλίσουμε την *Ελένη* ως έργο με τον διάλογο Ελένης - Μενέλαου στις *Τρωάδες* του Ευριπίδη, όπου ο συγγραφέας ακολουθεί την ίδια τεχνική στον διάλογο. Θα παραλληλιστεί επίσης με στίχους από το ποίημα του Σεφέρη *Ελένη* αλλά και από την

Ελένη του Ρίτσου από την *Τετάρτη Διάσταση*, ώστε να δουν οι μαθητές την επίδραση που είχε το πρόσωπο στην σύγχρονη ποίηση και στις διαφορετικές ιστορικές συνθήκες.

Το ερώτημα που αιωρείται πάντα είναι: «γιατί να ξεκινάει ένας πόλεμος; για όποια αφορμή; δεν αξίζει το αίμα και τον πόνο που θα φέρει είτε λοιπόν υπάρχει η Ελένη είτε όχι, το θέμα δεν είναι τι κάνει αυτή αλλά τι κάνουμε εμείς με το άλλοθι που μας προσφέρει η κάθε Ελένη του τότε ή του τώρα»;

Αμέσως μετά θα ζητηθεί από τους μαθητές να δοκιμάσουν να διαβάσουν θεατρικά μια σκηνή από το έργο. Για να επιτευχθεί αυτό όσοι θελήσουν να συμμετάσχουν στο πρακτικό μέρος θα ανέβουν στη σκηνή και θα κάνουν θεατρικές ασκήσεις για την κατανόηση της σχέσης του σώματος και της φωνής με την ενέργεια και μετά θα τους μοιραστούν φράσεις του κειμένου και θα διαβάσουν και θα αναλύσουν, υπό την καθοδήγηση της εισηγήτριας, με θεατρικό όσο είναι δυνατόν τρόπο τη σκηνή.

Στο τέλος θα ζητηθεί από τους μαθητές, από κείνους που ήταν θεατές αλλά και από εκείνους που ανέβηκαν στη σκηνή, να μιλήσουν για την εμπειρία τους πάνω στη θεατρική πράξη.

ΜΟΥΣΙΚΗ

«ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΤΕ ΟΣΟ ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΑ ΜΠΟΡΕΙΤΕ» Ανακαλύπτοντας τη δυναμική της μουσικής και πώς αυτή λειτουργεί ως μέσο έκφρασης

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Θοδωρής Οικονόμου, Συνθέτης, Royal College of Music Λονδίνου

Η μουσική αποτελεί ίσως τη μοναδική άυλη ευτυχία και για τους περισσότερους από εμάς είναι μία πολύτιμη συντροφιά.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σας ήχος;

Το πιο αγαπημένο σας όργανο;

Τι είναι ροκ;

Έχετε παίξει ποτέ κάποιο μουσικό όργανο;

Πόσοι έχουν πάει σε μία ροκ συναυλία;

Σε μία συναυλία κλασσικής μουσικής;

Τι είναι η Ραπ;

Από που άρχισε η μουσική να υπάρχει;

Η μουσική της Αφρικής τι σχέση έχει με την Τέκνο;

Είναι ένας Dj μουσικός;

Μπορούμε με τη φωνή μας να παράγουμε ρυθμούς;

Τι πάει να πει μελοποιώ κάποιον ποιητή;

Πώς γίνεται να συνθέσει κάποιος ένα μουσικό κομμάτι;

Τι είναι το έντεχνο ελληνικό τραγούδι;

Μήπως τραγουδήσουμε κάτι όλοι μαζί;

Πόσο δυνατά μπορείς να τραγουδήσεις;

Εξέλιξη του προγράμματος

- Διαδραστικό «πινγκ - πόνγκ» ερωτήσεων και απαντήσεων σε σχέση με τη μουσική, τον ήχο με οπτικοακουστικά παραδείγματα.
- Αναφορά στα διαφορετικά είδη της μουσικής.
- Εισαγωγή στην έννοια του ρυθμού με την τεχνική του body percussion.
- Φωνητικοί ρυθμικοί και μελωδικοί αυτοσχεδιασμοί.
- Εισαγωγή στην μελοποιημένη ποίηση.
- Ελεύθερο τραγούδι.

Σκοπός του προγράμματος

- ✓ να δημιουργήσουμε κατ' αρχάς καλούς και έξυπνους ακροατές, καθώς και να δώσουμε μία άλλη διάσταση στη μουσική πέραν της
- ✓ διασκεδαστικής της μορφής
- ✓ μαθαίνουμε να ακούμε και χρησιμοποιούμε την μουσική ως μέσο έκφρασης και εκτόνωσης
- ✓ ανακαλύπτουμε νέους τρόπους επικοινωνίας μέσω της γνώσης και της ελευθερίας της έκφρασης

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΒΙΒΛΙΟ

ΌΤΑΝ ΤΟ ΤΡΕΝΟ ΟΡΜΑΕΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ...

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητές: Ελένη Παπαγεωργίου, MA Media Production, University of Sunderland,
Παραγωγός τηλεοπτικών εκπομπών,

Μάριος Βαλάσης, MA Media Production, University of Sunderland, Σκηνοθέτης,
Κριτικός κινηματογράφου,

Υπεύθυνοι προγράμματος: Δρ. Ζωή Βαλάση, Συγγραφέας και Διονύσης Βαλάσης,
Καθηγητής γραφικών τεχνών & οπτικοακουστικών μέσων

Θέματα

Διαδρομές στην ιστορία του Κινηματογράφου (τέχνη και τεχνική).

Συναντήσεις του Κινηματογράφου με τη Λογοτεχνία.

Η θέση του Κινηματογράφου στην κοινωνική και οικονομική ζωή (παραγωγή, συντελεστές, σταρ, αίθουσες, βραβεία, προώθηση).

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Παροχή, με τρόπο ευχάριστο και παιγνιώδη, γνώσεων και πληροφοριών για τον Κινηματογράφο, την τέχνη και την ιστορία του, τους συντελεστές και τις διαδικασίες παραγωγής και προώθησης της ταινίας.
- ✓ Πρόκληση ενδιαφέροντος για τα βιβλία που εμπνεύσανε δημιουργία ταινιών.
- ✓ Σύγκριση και κατανόηση της ιδιαιτερότητας της κάθε τέχνης, όπως και του ψυχαγωγικού ρόλου κάθε μορφής οθόνης (Σινεμά, Τηλεόραση, Η/Υ, Κινητό).

Εργαλεία προγράμματος

- Προβολή ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού (ταινίες αποσπάσματα)

- Παρουσίαση υλικού (αφίσες κινηματογραφικών έργων, φωτογραφίες ηθοποιών, βιβλία,
- σενάρια, παλιά φιλμ, βιντεοκασέτες, DVD, παλιά μηχανή και διάφορα αντικείμενα
- από την προϊστορία του Κινηματογράφου, κλπ.).
- Δραστηριότητες
- Έντυπα με σχόλια και πληροφορίες
- Καρτέλες δραστηριότητας

Εξέλιξη του προγράμματος

- Προβολή με την παλιά μηχανή.
- Προβολή της πρώτης ταινίας και της πρώτης κωμωδίας.
- Ανάγνωση αποσπάσματος από το βιβλίο του Ι. Βερν και προβολή αντίστοιχης σκηνής από την πρώτη ταινία επιστημονικής φαντασίας (Μελιές).
- Ανάγνωση αποσπασμάτων και προβολές αντίστοιχων ή σχετικών σκηνών (βωβός κινηματογράφος, ομιλών, έγχρωμος, σύγχρονος)
- Κουίζ
- Δημιουργία αφίσας/προγράμματος/φιλμάκι (ανάλογα με τον χρόνο, τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις των παιδιών)

Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α – Μ Μ Ε

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ: ΕΛΚΥΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ζέτα Θεοδωρακοπούλου, Δημοσιογράφος

Με τη φωνή και εφόδιο τη μεστή μετάδοση της είδησης, ο δημοσιογράφος του ραδιοφώνου, πρώτος στη μάχη του ενημερωτικού χρόνου, μεταφέρει το γεγονός. Αποκλειστικά δια λόγου ζωντανεύει την εικόνα και το εξελισσόμενο συμβάν δίνοντας έμφαση στη σωστή χρήση της γλώσσας. «Τεχνάσματα» και «ευρήματα» δημιουργούν ένα εύληπτο αποτέλεσμα για το ιστορικό ηλεκτρονικό μέσο, που παραμένει σύντροφος και οδηγός εκατομμυρίων ανθρώπων. Οι μαθητές του εκπαιδευτικού προγράμματος μούνται στους κανόνες και απαιτήσεις του ραδιοφωνικού χώρου κάνοντας τις δικές τους «περιγραφές» και μεταδόσεις

Εξέλιξη του προγράμματος

- Ιστορική αποτύπωση/αναδρομή της πορείας του Μέσου
- Οι τρόποι που λόγος και μόνο ο λόγος αποτελεί αυτόνομο μέσο ενημέρωσης
- Μαθήματα ραδιοφωνικής γλώσσας
- Ραδιοφωνική φιλοξενία.
- Μέσω προβολής video, περιγραφή των διαδραματιζομένων καταστάσεων
- Βασικά μαθήματα ορθοφωνίας

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Έμφαση στη σωστή χρήση απλής και ζωντανής γλώσσας
- ✓ Πλήρης αξιοποίηση του ηχητικού στοιχείου για ελκυστική ενημέρωση
- ✓ Καλλιέργεια της παρατηρητικότητας και αντίληψης

- ✓ Ενίσχυση της αυτοπεποίθησης αλλά και της σωστής ορθοφωνίας σε δημόσιο ακροατήριο

ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ ΤΩΝ ΨΕΥΔΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ: Fake news και παραπληροφόρηση (Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Ανδρέας Παναγόπουλος, Δημοσιογράφος, Υποψήφιος Διδάκτωρ ΑΠΘ

Η διασπορά ψευδών ειδήσεων μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (social media) αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για την κοινωνία και τη δημοκρατία. Οι νέοι οι οποίοι έχουν ιδιαίτερη σχέση και χρησιμοποιούν ενεργά τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, μεταξύ άλλων, και για την ενημέρωσή τους είναι πολύ πιθανό να πέσουν θύματα παραπληροφόρησης συμβάλλοντας ταυτόχρονα με τη διαδικτυακή συμπεριφορά τους στη διάχυση τέτοιων ειδήσεων.

Στόχος του προγράμματος είναι να ευαισθητοποιήσει και να ενημερώσει τους μαθητές για το πρόβλημα και κυρίως να τους παράσχει πρακτικές μεθόδους και «εργαλεία» για την ανίχνευση ψευδών ειδήσεων.

Εξέλιξη του προγράμματος: Οι μαθητές θα ενημερωθούν μέσω διαδραστικής διδασκαλίας, (εργαστήριο - χρήση υπολογιστών) για

- Τη λειτουργία των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης και κυρίως πως επηρεάζει η αλληλεπίδρασή τους (click, like, share) με το περιεχόμενο που καταναλώνουν, τις προτάσεις περιεχομένου που λαμβάνουν.
- Τις επιπτώσεις που επιφέρει η μετάδοση ψευδών ειδήσεων αναλύοντας συγκεκριμένες περιπτώσεις (π.χ. η ψευδής είδηση περί θανάτου του γνωστού σκηνοθέτη Κ. Γαβρά).
- Τρόπους ελέγχου των πληροφοριών και των κειμένων που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο και πρακτικές εντοπισμού ψευδών ειδήσεων.
- Εργαλεία ελέγχου αυθεντικότητας φωτογραφιών και βίντεο που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο.

Σκοπός του προγράμματος είναι, με την ολοκλήρωσή του, οι μαθητές να μπορούν να ελέγχουν κείμενα, φωτογραφίες και βίντεο που δημοσιεύονται σε ιστοτόπους και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και να εντοπίζουν εάν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΘΡΙΛΕΡ

Κατανάλωση & μελέτη αναπαραστάσεων τρόμου

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 – 50 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Δρ. Δέσποινα Χρονάκη, Τμ. Επικοινωνίας & Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, ΕΚΠΑ (Επιστημονική Συνεργάτιδα) & ΠΜΣ Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές, ΕΑΠ (Επιστημονική Συνεργάτιδα)

Οι περισσότεροι από εμάς έχουν δει ή βλέπουν θρίλερ και ταινίες τρόμου. Πολλοί από μας τις βλέπουμε ή τις είδαμε όταν ήμασταν μικροί ακριβώς για να φοβηθούμε, και αυτό είναι περίεργο αλλά και μέρος της διασκέδασης. Γιατί μας αρέσει να βλέπουμε θρίλερ είτε ως παιδιά είτε ως ενήλικες; Γιατί ο φόβος είναι –τελικά– διασκεδαστικός; Υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση τόσο σε επίπεδο δημόσιου διαλόγου (π.χ. στα ΜΜΕ), όσο και σε επίπεδο

ακαδημαϊκού διαλόγου, για τους λόγους που τα παιδιά δεν θα έπρεπε να βλέπουν βία, ταινίες τρόμου ή θρίλερ και κυρίως για τις ενδεχόμενες «επιδράσεις» στην ανάπτυξη, συμπεριφορά ή τις αντιλήψεις τους για τη βία. Παρά ταύτα, κομμάτι του ακαδημαϊκού διαλόγου, που αντλεί από την παράδοση των Πολιτισμικών Σπουδών, μελετάει το θέμα μέσα από διαφορετική σκοπιά.

Οι ερευνητές Μέσων που ανήκουν στην παράδοση των Πολιτισμικών Σπουδών, μελετούν συστηματικά το θέμα τα τελευταία είκοσι χρόνια, καταγράφοντας και αναλύοντας το πώς κατασκευάζεται η αφήγηση του θρίλερ ή της βίας μέσα από συγκεκριμένους πολιτισμικούς κώδικες, και πώς τα ακροατήρια χρησιμοποιούν αυτούς τους κώδικες για να την ερμηνεύσουν. Μελετούν τους τρόπους με τους οποίους προσλαμβάνουν διαφορετικά ακροατήρια το κείμενο αυτό μιλώντας με ακροατήρια για τους λόγους που τους αρέσουν ή όχι θρίλερ ή ταινίες τρόμου, για το πλαίσιο μέσα στο οποίο τα καταναλώνουν, καθώς και για τους τρόπους με τους οποίους ερμηνεύουν αυτό που βλέπουν. Μέσα από τους τρόπους που μιλούν για τα θρίλερ ή τις ταινίες τρόμου, τα ακροατήρια αναπτύσσουν μορφές επικοινωνιακού αλφαριθμητισμού, χρήσιμες για το πώς αντιλαμβάνονται και κατασκευάζουν τον κόσμο γύρω τους.

Οι μαθητές θα συζητήσουν με την εισηγήτρια για το αν έχουν δει ταινίες τρόμου και ποιες, αν τους αρέσουν ή όχι και γιατί, και πώς τις ερμηνεύουν. Επίσης, θα συζητήσουν τις δικές τους αντιλήψεις για το θέμα σε σχέση και με τις κυρίαρχες αντιλήψεις στο δημόσιο διάλογο για τα κείμενα τρόμου. Με αφορμή αυτά τα παραδείγματα, η εισηγήτρια θα εξηγήσει την πολιτισμική προσέγγιση στον τρόπο και τις αναπαραστάσεις βίας, στηριζόμενη σε ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά στοιχεία, καθώς και τους τρόπους που οι ερευνητές Μέσων μελετούν το θέμα.

Εξέλιξη του προγράμματος: Ο τρόπος μελέτης των ακροατηρίων σε σχέση με τη βία και τον τρόπο στις Σπουδές Μέσων είναι ένα αντικείμενο άγνωστο στο ευρύ κοινό. Μέσα από το πρόγραμμα αυτό ενημερώνονται οι μαθητές για το πόσο σημαντικό είναι να μελετάμε τους διαφορετικούς τρόπους που τα ακροατήρια προσλαμβάνουν και ερμηνεύουν αναπαραστάσεις όπως το θρίλερ χωρίς να εμπλεκόμαστε σε μια διαρκή συζήτηση για τις πιθανές τους επιδράσεις σε αυτά, προσεγγίζοντας ερωτήματα όπως τα παρακάτω:

- Τι αρέσει σε διαφορετικά ακροατήρια στις αναπαραστάσεις βίας και τρόμου και τι όχι;
- Γιατί αρέσει στα παιδιά να βλέπουν θρίλερ;
- Γιατί ο φόβος είναι πολλές φορές διασκεδαστικός;
- Πώς μιλάνε τα ακροατήρια για τα θρίλερ και τις ταινίες τρόμου; Ποιους πολιτισμικούς κώδικες χρησιμοποιούν στη διαδικασία αυτή;
- Πώς καταγράφεται στην έρευνα η μελέτη των ακροατηρίων δημοφιλούς κουλτούρας;

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να εμπλακούν οι μαθητές σε ένα δημιουργικό διάλογο για το θέμα της πρόσληψης αναπαραστάσεων βίας και τρόμου από παιδιά που εγείρει αντικρουόμενες απόψεις και είναι πάντα επίκαιρο.

- ✓ Να αποκτήσουν στοιχειωδώς μια εικόνα για τους λόγους που τα ακροατήρια έχουν μεγάλο ενδιαφέρον στην έρευνα της δημοφιλούς κουλτούρας, και ειδικά όσον αφορά αναπαραστάσεις τρόμου ή βίας.
- ✓ Να εξοικειωθούν γύρω από τη μελέτη της πρόσληψης ευαίσθητων ή συγκρουσιακών αναπαραστάσεων, για τη μελέτη του επικοινωνιακού αλφαριθμητισμού και για τον τρόπο κατασκευής αυτών των κειμένων.

ΤΟ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ» ΤΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ YOUTUBE

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Ιωάννα Βώβου, Επίκουρη Καθηγήτρια Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμ. Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού

Σκοπός του προγράμματος είναι να διερευνήσουμε τη δημόσια έκφραση των νέων ανθρώπων μέσα από την πλατφόρμα YouTube, ξεκινώντας από δύο διαφορετικές αφετηρίες:

1. Το γεγονός ότι ο σύγχρονος διαμεσολαβημένος δημόσιος λόγος δεν ακολουθεί την παραδοσιακή διχοτομία δημόσιο/ιδιωτικό, αντίθετα καθιστά διάτρητα τα όριά τους επαναπροσδιορίζοντας τη σημασία τους. Το ίδιο ισχύει και για αντιληπτικές κατηγορίες διχοτομιών όπως σοβαρό/διασκεδαστικό, ποιοτικό/ευτελής (trash), κλπ. Επομένως, δεν μας βοηθά να κατανοήσουμε τα διακύβευμα της σύγχρονης διαμεσικής σφαίρας.
2. Η ιδέα της διαρκούς ρήξης των νέων μέσων με τις αφηγηματικές πρακτικές των παραδοσιακών αποτελεί στην ουσία ένα είδος προπετάσματος καπνού το οποίο σκιάζει κάθε ουσιαστική προσπάθεια προσαρμογής των αναλυτικών εργαλείων της επιστήμης σε νέα αντικείμενα μελέτης.

Μια πρώτη παρατήρηση των οπτικοακουστικών παραγωγών των Youtubers φανερώνει ότι δεν είναι απόλυτα διακριτές από αυτές άλλων μέσων και ιδιαίτερα της τηλεόρασης. Για παράδειγμα οι youtubers μιλούν για το «κανάλι» τους, δημιουργούν τρέιλερ για να διαφημίσουν τα προσεχή βίντεό τους, ακολουθούν μία περιοδικότητα (π.χ. καινούργιο βίντεο συγκεκριμένες ημέρες την εβδομάδα). Στο ίδιο μήκος κύματος, οι τρόποι απεύθυνσης στο κοινό τους παραπέμπουν σε οπτικοακουστικές συμβάσεις που ισχύουν στην τηλεοπτική επικοινωνία, για παράδειγμα το βλέμμα στην κάμερα. Γνωρίζουμε ότι τα τελευταία χρόνια η σύμβαση της «μαρτυρίας σε πρώτο πρόσωπο» στην τηλεόραση έχει γίνει ο προνομιακός τρόπος για να μιλήσει κάποιος στην τηλεόραση για την πραγματικότητα, για την αλήθεια και να φαίνεται «αυθεντικός».

Τι παραμένει, άραγε, από τη βασική δομή της μαρτυρίας στις παραγωγές του YouTube;

Εξέλιξη του προγράμματος

- Ποια η θεματολογία των καναλιών των Youtubers και ποιος ο βαθμός πρωτοτυπίας σε αυτή;
- Ποια η προέλευση των Ελλήνων YouTubers; Η τηλεόραση, τα ριάλιτι προγράμματα ή τα τάλεντ σόου, ο καλλιτεχνικός χώρος (πχ. standup comedy), η «ιδιωτική» σφαίρα (οι «ανώνυμοι» ιδιώτες);
- Με ποιους τρόπους μπορούμε να εξετάσουμε την ύπαρξη πλήθος διακειμενικών στοιχείων στις παραγωγές των Youtubers, τροποποιήσεων/ανακυκλώσεων/remix περιεχομένου, την έντονη παρουσία στοιχείων παρωδίας (μίμηση περιεχομένου)

και παστίς (μίμηση ύφους) άλλων, προγενέστερων και σύγχρονων μορφών και ειδών των μέσων; Πώς αυτά συντελούν στην διαμόρφωση μίας υβριδικής δημόσιας και διαμεσικής κουλτούρας η οποία εισχωρεί στην αντίληψη του κόσμου που μας περιβάλλει και στις κοινωνικές πρακτικές, ιδιαίτερα, των νέων ανθρώπων;

Στόχος του προγράμματος είναι να συνεισφέρει στη σκέψη σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους το «καινούργιο» συνδιαλέγεται με το «παλιό». Πώς λειτουργεί η υβριδική κουλτούρα της μίξης (mash up culture) ως μηχανισμός παραγωγής νοήματος όχι μόνο από τους YouTubers αλλά και από το -νεανικό κυρίως-κοινό τους;

Το πρόγραμμα θα πλαισιωθεί συμπληρωματικά και από οπτικοακουστικές παραγωγές μικρής διάρκειας των φοιτητών του Εργαστηρίου Τηλεόρασης του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου σχετικές με την εν λόγω θεματική.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ ΠΑΙΡΝΟΥΜΕ ΜΑΖΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ;

Η οργάνωση των συνελεύσεων στην τάξη και στο σχολείο

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Γιώργος Μόσχος, Νομικός, Εμπειρογνώμονας δικαιωμάτων του παιδιού, Συνήγορος του Παιδιού (Ιούλιος 2003 - Ιανουάριος 2018)

Αξιοποιώντας υποθετικά σενάρια με ζητήματα και προβλήματα σχετικά με τη σχολική ζωή, τα παιδιά καλούνται αρχικά να λειτουργήσουν σε επίπεδο εικονικής συνέλευσης τάξης και στη συνέχεια σε επίπεδο εικονικής συνέλευσης σχολείου για να πάρουν αποφάσεις σχετικά με τη διαχείρισή τους. Διατυπώνονται από τα παιδιά προτάσεις σχετικά με την καλύτερη δυνατή λειτουργία των σχολικών συνελεύσεων και γενικότερα την λήψη αποφάσεων στον χώρο του σχολείου με συμμετοχή των μαθητών – μαθητριών. Γίνεται αναφορά στην υπάρχουσα νομοθεσία και σε πρακτικές που έχουν ήδη αναπτυχθεί σε διάφορα σχολεία. Η συνάντηση καταλήγει σε συζήτηση που περιστρέφεται γύρω από τη σχολική δημοκρατία και τους παράγοντες που μπορούν να την ενισχύουν.

Μεθοδολογία: Χρησιμοποιείται συμμετοχική και ομαδοσυνεργατική μεθοδολογία, αξιοποιούνται παιχνίδια ομάδας, διαδικασίες εικονικής συνέλευσης, και δίνονται πληροφορίες με ευέλικτα και φιλικά προς τα παιδιά εργαλεία (διάλογος, ερωταπαντήσεις, έντυπα τα οποία καλούνται να συμπληρώσουν και να κρατήσουν τα παιδιά)

Εξέλιξη του προγράμματος: Σπάσιμο πάγου με κινητικά παιχνίδια. Συνοπτική εισαγωγή στα άρθρα της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τα δικαιώματα συμμετοχής και στη νομοθεσία για τις μαθητικές κοινότητες. Στα παιδιά προτείνεται η διαδικασία της εικονικής συνέλευσης και παρουσιάζονται υποθετικά σενάρια τα οποία θα συζητηθούν αρχικά σε επίπεδο τάξης (τμήματος) και στη συνέχεια σε επίπεδο σχολείου. Οι συμμετέχοντες μαθητές και μαθήτριες χωρίζονται σε μικρές ομάδες οι οποίες συνεδριάζουν παράλληλα, σε μικρούς κύκλους. Προτείνεται τα παιδιά της κάθε ομάδας να εκλέξουν συντονιστή / συντονίστρια και να συζητήσουν τα σενάρια τους σαν

να ήταν πραγματικά ζητήματα προς διαχείριση. Τα παιδιά καλούνται να πάρουν αποφάσεις μέσα σε 20 λεπτά. Στη συνέχεια διεξάγεται εικονική γενική συνέλευση όλων των ομάδων - τάξεων, όπου παρουσιάζονται οι τυχόν αποφάσεις τους και συζητούνται τα κοινά θέματα, που χρειάζονται λήψη απόφασης από την ολομέλεια. Η εικονική γενική συνέλευση διαρκεί επίσης 20 λεπτά. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση σχετικά με τη διαδικασία και τις δυσκολίες λήψης απόφασης τόσο σε επίπεδο τάξης όσο και σε επίπεδο σχολείου. Καταλήγοντας, στα παιδιά δίνονται καρτέλες που περιλαμβάνουν προβλέψεις της νομοθεσίας και βασικές αρχές για τη διεξαγωγή συνελεύσεων και τη λήψη αποφάσεων από μαθητές και μαθήτριες.

Στόχος του προγράμματος είναι να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά για τις αρχές του δημοκρατικού σχολείου, να ενημερωθούν σχετικά με τη νομοθεσία για τις μαθητικές κοινότητες και να συνειδητοποιήσουν το πώς μπορούν να διεξάγονται οι συζητήσεις / συνελεύσεις για θέματα της σχολικής ζωής και να λαμβάνονται αποφάσεις με τη συμμετοχή των μαθητών στο σχολείο. Να κατανοήσουν την ανάγκη καλής αξιοποίησης του χρόνου, διατύπωσης συγκεκριμένων και εφικτών προτάσεων και όχι γενικεύσεων και ευχολογίων, και λήψης αποφάσεων με τρόπο που να εκφράζουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό το σύνολο χωρίς να δημιουργούνται έριδες και αντιπαλότητες. Κρίσιμο είναι τα παιδιά να εξασκηθούν στον διάλογο, στην έκφραση και ακρόαση αντιρρήσεων, στην τροποποίηση και σύνθεση των προτάσεων. Να καταλάβουν τη σημασία και τις ευθύνες του ρόλου των συντονιστών των συζητήσεων, αλλά και τη διαδικασία ψήφισης, καταμέτρησης ψήφων και τήρησης μιας σχετικής δεοντολογίας, χωρίς προχειρότητα. Επιδιώκεται επίσης τα παιδιά να αντιληφθούν καλύτερα την αξία της τήρησης κοινά αποφασισμένων κανόνων και διαδικασιών, της ανάπτυξης του διαλόγου μέσα στον χώρο του σχολείου και της διαρκούς ενεργοποίησης και συνεργασίας των μαθητών για την αντιμετώπιση ζητημάτων της σχολικής ζωής.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕ ΓΕΝΙΑ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΣ ΜΕ ΦΟΥΣΤΕΣ

Προσδιορίζοντας το φύλο από τον Σαίξπηρ στον 21ο αιώνα

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Ξένια Γεωργοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Το πρόγραμμα αυτό εξετάζει, με αφετηρία το έργο του Σαίξπηρ και φτάνοντας μέχρι τη σημερινή πραγματικότητα, τα επιμέρους χαρακτηριστικά που αποδίδονται στα φύλα και τους παράγοντες που διαμορφώνουν το κοινωνικό φύλο.

Τι είναι αυτό που καθορίζει το φύλο; Είναι η φύση, η κοινωνία, ή και τα δύο;

Οι γενειοφόρες μάγισσες στον *Μακμπέθ* μας κάνουν ν' αναρωτηθούμε: Ποια είναι τα επιμέρους σωματικά χαρακτηριστικά που προσδίδει η φύση σε κάθε φύλο; Κατά πόσον παραμένουν αναλλοίωτα στον χρόνο;

Οι ηρωίδες του Σαίξπηρ που μεταμφιέζονται σε αγόρια θέτουν άλλα ερωτήματα: Πότε ολοκληρώνεται η διαδικασία σχηματισμού του φύλου, κι από ποια στάδια περνάει; Κι ακόμη, πώς διαμορφώνονται η ένδυση, η υπόδηση, αλλά και ο στολισμός του σώματος ανάλογα με το φύλο, και πώς διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ταξικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές και άλλες ιδιαιτερότητες των ανθρώπων;

Τέλος, από τις ανατρεπτικές ηρωίδες του Σαίξπηρ, που αμφισβητούν με τον λόγο και τις πράξεις τους διάφορες κοινωνικές δομές της εποχής, οι οποίες συχνά σχετίζονται με την ανισότητα των δύο φύλων στο πλαίσιο της πατριαρχικής κοινωνίας, προκύπτουν βαθύτεροι προβληματισμοί:

- Ποιοι κοινωνικοί ρόλοι και συμπεριφορές έχουν αποδοθεί στα δύο φύλα διαχρονικά;
- Πού βασίζονται και πώς διαμορφώνονται ανάλογα με τις επιμέρους επιταγές (θρησκευτικές, πολιτισμικές και άλλες) της εκάστοτε κοινωνίας;

Μέσα από το πρόγραμμα αυτό οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν τους ποικίλους παράγοντες που διαμορφώνουν τα φύλα και τα όριά τους, που συχνά αποδεικνύονται ρευστά.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΤΑ ΤΟΠΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΜΟΥ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Γεωργία Δαμοπούλου, Εικαστικός, Παιδαγωγός, ΜΑ

Συνεργασία στον σχεδιασμό: Αμαλία Ατσαλάκη, Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας-Ψυχοθεραπεύτρια μέσω τέχνης, Επιστημονική συνεργάτιδα Τμ. Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου & Τμ. Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού ΟΚΑΝΑ

Για το μικρό παιδί το συναίσθημα γίνεται συνήθως αντιληπτό μέσα από τη σωματική του έκφραση ή τις συμπεριφορές μέσω των οποίων εκδηλώνεται. Συχνά όμως το να αναγνωριστούν και να κατονομαστούν τα συναισθήματα μπορεί να μην είναι εύκολο και σε μεταγενέστερες φάσεις της ανάπτυξης των παιδιών, αλλά και στην εφηβεία, με τη συναισθηματική αναστάτωση που προκαλεί. Η απεικόνιση και η αλληγορία αποτελούν δυναμικά εναλλακτικούς τρόπους αποτύπωσης της συναισθηματικής κατάστασης ενός παιδιού ή ενός εφήβου, που σε δεύτερο χρόνο τους επιτρέπουν να «βάλουν σε λόγια» αυτό που νιώθουν.

Μεθοδολογία: Μέσα από εικαστικό υλικό έργων σύγχρονων ζωγράφων και/ή φωτογραφίες στοιχείων του φυσικού αλλά και του ανθρώπινου περιβάλλοντος οι μαθητές θα φτιάξουν ατομικά κολλάζ, με στόχο ο καθένας να δημιουργήσει έναν «χάρτη» των συναισθημάτων του. Θα ξεναγήσουν ο ένας τον άλλον στον χάρτη τους σε μικρές ομάδες και, αν θέλουν, θα επιτρέψουν στους περιηγητές να παρέμβουν κατά τη διάρκεια της διαδρομής.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να αξιοποιήσουν οι μαθητές σε πρώτο χρόνο «έτοιμες» εικόνες, καλλιτεχνικές ή ρεαλιστικές, προκειμένου να δώσουν μορφή σε διάφορες συναισθηματικές καταστάσεις, αποσαφηνίζοντας τις συγγένειες και τις διαφορές τους, αφού προηγηθεί συζήτηση με την εισηγήτρια για την «φύση» των συναισθημάτων (χαρά, λύπη, θυμός, φόβος, άγχος κ.α).

- ✓ Να μιλήσουν μέσα από τα έργα τους μεταξύ τους για το πώς βιώνουν το κάθε συναίσθημα, αλλά και να αλληλεπιδράσουν, προτείνοντας μέσω εικαστικών συμβόλων ο ένας στον άλλον λύσεις σε πιθανές αντιξοότητες και τρόπους προστασίας και ενδυνάμωσης όσων του περιβάλλοντος-εαυτού.

ΤΑ ΜΑΞΙΛΑΡΙΑ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΟΥ

Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Γεωργία Δαμοπούλου, Εικαστικός, Παιδαγωγός, ΜΑ

Συνεργασία στον σχεδιασμό: Αμαλία Ατσαλάκη, Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας-Ψυχοθεραπεύτρια μέσω τέχνης, Επιστημονική συνεργάτιδα Τμ. Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου & Τμ. Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού ΟΚΑΝΑ

Η παιδική και η εφηβική ηλικία είναι οι περίοδοι της ζωής του ανθρώπου όπου το παρελθόν και οι αναμνήσεις καταλαμβάνουν συγκριτικά λιγότερο «χώρο» σε σχέση με το μέλλον και τα όνειρα. Αυτό όμως το μέλλον γίνεται συχνά πηγή άγχους, όσο και ελπίδων.

Μεθοδολογία: Οι μαθητές θα κατασκευάσουν με πολύ απλό τρόπο μαξιλάρια. Μετά από ομαδική συζήτηση με την εισηγήτρια για το ενύπνιο όνειρο και την ονειροπόληση, θα απεικονίσουν στη μια όψη του μαξιλαριού τους τα όνειρα που θα ήθελαν να κάνουν πραγματικότητα και στην άλλη τους εφιάλτες και τους φόβους που θα ήθελαν να ξεορκίσουν. Στη συνέχεια, θα μοιραστούν σε μικρές ομάδες την εμπειρία τους είτε με λόγια είτε με μικρές ιστορίες που θα δραματοποιήσουν επιτόπου. Στο τέλος, κάθε παιδί θα φύγει με το δικό του μαξιλάρι.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να αξιοποιηθεί η εικαστική έκφραση προκειμένου να δοθεί «απτή μορφή» τόσο στις προσδοκίες όσο και στις ανησυχίες των παιδιών
- ✓ Να αποτελέσει η δραστηριότητα της κατασκευής του μαξιλαριού μια «ασφαλή βάση» για τη λεκτική έκφραση του πώς τα παιδιά οραματίζονται το μέλλον τους αλλά και των όσων τα κάνουν να αγωνιούν και να τρομάζουν, μέσα από συζήτηση αλλά και μέσα από την επινόηση φανταστικών ιστοριών.

Για περαιτέρω επεξεργασία των θεματικών αυτών στη σχολική τάξη θα δοθούν στους εκπαιδευτικούς βιβλιογραφικές προτάσεις συνέχισης της διαδικασίας με τα παιδιά.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ 1821

Όλα τα προγράμματα θα διεξαχθούν από 3 Φεβρουαρίου έως και 24 Μαρτίου 2020

«ΕΙΣ ΤΟΥ ΜΠΑΪΡΟΝ ΤΟ ΚΟΡΜΙ» ΤΟ '21 ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Βασιλική Κώστα, Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμ. Επικοινωνίας & Μ.Μ.Ε ΕΚΠΑ
Επιστημονική επιμέλεια προγράμματος: Γιάννης Παπαθεοδώρου, Αναπλ. Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστημίου Πατρών

Το πρόγραμμα επιχειρεί να αναδείξει τη σχέση που διαμορφώνεται ανάμεσα στη Λογοτεχνία και την Ιστορία. Εξετάζοντας κείμενα Ελλήνων και ξένων λογοτεχνών θα διερευνηθεί η ιδεολογική προετοιμασία της Επανάστασης του 1821 μέσα από τις προοδευτικές ιδέες του Διαφωτισμού, καθώς επίσης και η συμβολή του Φιλελληνισμού στον απελευθερωτικό αγώνα των υπόδουλων Ελλήνων.

Λέξεις-Κλειδιά: Επανάσταση 1821, Διαφωτισμός, Φιλελληνισμός, Μπάιρον, Κοραΐς

Εξέλιξη του προγράμματος

- η επίδραση που άσκησαν οι προοδευτικές ιδέες του Διαφωτισμού στην εθνική αφύπνιση του υπόδουλου ελλητισμού.
- πώς αποτυπώνεται η εμπειρία του Αγώνα για την Ανεξαρτησία στα έργα σημαντικών Φιλελλήνων;
- πώς αντιμετωπίστηκαν οι Φιλέλληνες από τον ελληνικό λαό και από τους Έλληνες λογοτέχνες;

Στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές

- ✓ να κατανοήσουν το ευρύ δίκτυο επικοινωνίας που αναπτύσσεται ανάμεσα στους Έλληνες και ξένους διανοητές κατά τη διάρκεια των προεπαναστατικών και επαναστατικών χρόνων
- ✓ να εξοικειωθούν με διαφορετικές όψεις του Φιλελληνισμού, ως ιδεολογικού και πολιτικού κινήματος, αλλά και ως λογοτεχνικού/καλλιτεχνικού ρεύματος
- ✓ να συνειδητοποιήσουν πώς η Επανάσταση του 1821 αποκτά έναν διεθνοποιημένο χαρακτήρα και γίνεται υπόθεση ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Κείμενα

- A. Κοραΐς, «Η κηδεία του Βολταίρου»,
- A. Κοραΐς, Αδελφική διδασκαλία
- Δ. Σολωμός, «Είς τόν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάιρον»
- B. Ουγκώ, «Ναυαρίνο»

«ΕΦΑΝΤΑΣΤΗΚΑ ΝΑ ΓΡΑΨΩ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΜΟΥ»

Απομνημονεύματα και αφηγήσεις ζωής

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Σοφία Ζησιμοπούλου, Υποψήφια Διδάκτωρ ΑΣΚΤ, Τμ. Θεωρίας & Ιστορίας της Τέχνης

Επιστημονική επιμέλεια προγράμματος: Γιάννης Παπαθεοδώρου, Αναπλ. Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστημίου Πατρών

Το πρόγραμμα εστιάζει στα απομνημονεύματα ιστορικών προσωπικοτήτων που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην Επανάσταση του 1821. Μέσα από τη μελέτη των απομνημονευμάτων, οι μαθητές καλούνται να εξοικειωθούν με τα ιστορικά γεγονότα της Επανάστασης και να εντάξουν τις αφηγήσεις στα ιστορικά τους συμφραζόμενα. Παράλληλα, καλούνται να εξοικειωθούν με τις ειδολογικές ιδιαιτερότητες των απομνημονευμάτων και τις αναγνωστικές συμβάσεις που αυτά υπηρετούν.

Λέξεις-κλειδιά: Επανάσταση, 1821, ηρωισμός, Τούρκοι, απομνημόνευμα, ιστορία, Μακρυγιάννης, Κολοκοτρώνης, Κασομούλης.

Σκοπός του προγράμματος είναι οι μαθητές

- να κατανοήσουν την έννοια του απομνημονεύματος και τις συμβάσεις που αυτό επιβάλλει στην ερμηνεία της αφήγησης.
- να εξοικειωθούν με το ιστορικό πλαίσιο της προεπαναστατικής και μετεπαναστατικής περιόδου, μέσα από τα κύρια γεγονότα και τις πιο σημαντικές ιστορικές μορφές.
- να αντιληφθούν την έννοια της οπτικής γωνίας του αφηγητή και τον ρόλο της στην αξιολόγηση των ιστορικών γεγονότων.
- να εντοπίσουν τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιεί ο αφηγητής ώστε να πείσει τους αναγνώστες για τα λεγόμενά του.

Στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές

- ✓ να ιστορικοποιήσουν τις αφηγήσεις στο χωροχρονικό πλαίσιο παραγωγής τους.
- ✓ να αντιληφθούν τη σημασία του είδους των απομνημονευμάτων για τη γνώση μιας συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου.
- ✓ να ερμηνεύσουν τη στάση του αφηγητή απέναντι στα ιστορικά γεγονότα μέσα από ποικίλες κειμενικές ενδείξεις.
- ✓ να αξιολογήσουν τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο αφηγητής ώστε να πείσει τους αναγνώστες.

Κείμενα

Γ. Μακρυγιάννης, *Απομνημονεύματα*

Ν. Κασομούλης, *Ενθυμήματα*

Θ. Κολοκοτρώνης, *Διήγησις συμβάντων*

ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ (ΓΙΑ) ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Η λογοτεχνική προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Γιάννης Ξούριας, Επικ. Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Η προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης —κατά την τριακονταετία που εκτείνεται από τη Γαλλική Επανάσταση (1789) έως το 1821— δεν εκτυλίσσεται μόνον σε επίπεδο οικονομικό, εκπαιδευτικό, πολιτικό και στρατιωτικό. Είναι εξίσου ανιχνεύσιμη (αν και συχνά συγκαλυμμένα) στο πεδίο της λογοτεχνίας.

Πράγματι, ριζικές τομές και ανατροπές παρατηρούνται στην προεπαναστατική λογοτεχνία, οι οποίες προοιωνίζουν τη μεγάλη πολιτική ανατροπή της Επανάστασης. Σε έργα της εποχής, πρωτότυπα ή μεταφρασμένα, η λογοτεχνία δεν στέκει αδιάφορη σε αιτήματα για ελευθερία και σεβασμό του ατόμου, αλλά και στον στιγματισμό παρωχημένων αντιλήψεων και κακώς κειμένων, ενώ παράλληλα διαμορφώνει την εθνική συνείδηση. Έτσι, από τον Ρήγα έως τον Κοραή, η λογοτεχνία πλουτίζεται με έργα εμβληματικά τα οποία γίνονται ο προνομιακός χώρος ζύμωσης και διάχυσης της ιδεολογίας.

Σκοπός του προγράμματος είναι να δείξει περιεκτικά και με απλό κατανοητό τρόπο πώς η λογοτεχνία διαπλέχθηκε με τις επαναστατικές ιδέες και πώς συνέβαλε, και αυτή επίσης, στη διαμόρφωση των συνειδήσεων και στην απόφαση για πολιτική αυτοδιάθεση του έθνους.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΔΥΟ ΑΙΩΝΩΝ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Ευριπίδης Γαραντούδης, Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Δύο αιώνες ύστερα από την Επανάσταση του 1821 το γεγονός που σηματοδότησε την εθνική αποκατάσταση του νεότερου ελληνισμού ως κρατικής οντότητας τροφοδοτεί πολλαπλά τον στοχασμό μας ως συλλογικότητας.

Μια όψη του στοχασμού μας είναι εκείνη που συνδέεται με τα ελληνικά ποιητικά έργα που έχουν ως θέμα τους την Επανάσταση (το γενικό γεγονός ή τα επιμέρους συμβάντα και πρόσωπα).

Στόχος του προγράμματος είναι η αδρομερής εξέταση μερικών βασικών τέτοιων ποιημάτων. Ξεκινώντας από τα σύγχρονα με την Επανάσταση ποιήματα των πατριωτικών-εθνικών ποιητών (Διονύσιος Σολωμός και Ανδρέας Κάλβος) και συνεχίζοντας με έργα ποιητών που ανακαλούν τη μνήμη της Επανάστασης (όπως ο Παλαμάς) θα φτάσουμε μέχρι ορισμένα κοντινά στα χρόνια μας ή και σύγχρονά μας ποιήματα.

Το ερώτημα που κυρίως θα μας απασχολήσει είναι πώς το ηρωικό παρόν μεταβλήθηκε, με το πέρασμα του χρόνου, σε παρελθόν που έγινε και γίνεται αντικείμενο διαχείρισης από τη σκοπιά κάθε φορά του παρόντος, ενίοτε ενός παρόντος μεταηρωικού ή και αντιηρωικού;

ΓΝΩΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγητής: Γιώργος Καββαθάς, MSc Ιστορίας Νέου Ελληνισμού ΕΚΠΑ, Εκπαιδευτικός

Το πρόγραμμα φιλοδοξεί να αναδείξει πλευρές της επανάστασης οι οποίες παραμένουν εν πολλοίς άγνωστες στο ευρύ κοινό. Η εκλαϊκευμένη ιστορική αφήγηση έχει εστιάσει στα γεγονότα και στα ηρωικά κατορθώματα των σημαντικότερων οπλαρχηγών και καπεταναίων.

Σκοπός του προγράμματος είναι η ανάδειξη της καθημερινότητας των ανθρώπων της εποχής, καθώς και της ανθρώπινης διάστασης των αγωνιστών, με τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού και ανέκδοτων αρχειακών πηγών από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και το αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών. Αφού αναδειχθεί το ιστορικό πλαίσιο και τα αίτια που οδήγησαν στην ελληνική επανάσταση, θα γίνει αναφορά στα σημαντικότερα γεγονότα μέχρι τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Άγνωστοι αγωνιστές με σημαντική δράση.
- Η καθημερινή ζωή, φτώχεια, πρόσφυγες, προνοιακή πολιτική.
- Η τύχη των ηττημένων (σφαγές-αιχμαλωσία-σκλαβοπάζαρα, ανταλλαγές αιχμαλώτων- αρχειακό υλικό των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του υπουργείου Εξωτερικών).

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με διαδραστικό εργαστήριο. Η δραστηριότητα θα φέρει τον τίτλο «Στην Εθνοσυνέλευση του Άστρους». Μέσα από υλικό της ιστοσελίδας Travelogues του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και όχι μόνο, οι μαθητές θα κληθούν ανά ομάδες να προετοιμαστούν και να υποδυθούν ένα ρόλο (στρατιωτικοί, πλούχοντες, φαναριώτες, νησιώτες-ναυτικοί), εκπροσωπώντας και στηρίζοντας τις θέσεις τους σε μια υποτιθέμενη συνεδρία της Β' Εθνοσυνέλευσης.

1821 ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Κλειώ Φανουράκη, Επίκ. Καθηγήτρια Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ με ειδίκευση στη Διδακτική του Θεάτρου, Σκηνοθέτις-Δραματουργός

Στο παρόν πρόγραμμα θα διερευνηθεί το πώς οι έφηβοι, μέσα από τη θεωρία και την πράξη του θεάτρου/δράματος και του κινηματογράφου στην εκπαίδευση, μπορούν να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με την Ιστορία για το 1821 και τα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από βιωματικές και ενεργητικές θεατρικές τεχνικές, οι συμμετέχοντες θα λάβουν μέρος σε μια βιωματική θεατρική και κινηματογραφική διαδρομή οικείωσης με τα πρόσωπα και τα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης, αξιοποιώντας ιστορικές και λογοτεχνικές πηγές και ντοκουμέντα, καθώς και αποσπάσματα από θεατρικά έργα, παραστάσεις και ταινίες.

Στόχοι του προγράμματος είναι η καλλιέργεια και ανάδειξη καλλιτεχνικών δεξιοτήτων/ικανοτήτων των μαθητών που προκύπτουν από τη διαδραστική τους σχέση με την Ιστορία και τις Τέχνες στην εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: θέατρο, κινηματογράφος, θέατρο-ντοκουμέντο, δράμα με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, Ιστορία, 1821, δραματοποίηση ιστορίας, ιστορικές πηγές, δημιουργική γραφή, δραματουργία, σενάριο

20+1 ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Αθηνά Παπανικολάου, Δρ. ΑΣΚΤ, Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός

Μέσα από είκοσι εικαστικά έργα με θέμα την Επανάσταση του 1821 οι μαθητές ενθαρρύνονται να παρατηρήσουν, να συζητήσουν και να γνωρίσουν καλύτερα την περίοδο αυτή του 19^{ου} αιώνα, που υπήρξε καταλυτική για τη νεότερη ελληνική ιστορία και μέρος μιας σειράς παράλληλων εξελίξεων για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. Από την *Διάβαση του Προύθου από τον Α. Υψηλάντη* του P. von Hess, την *ιστορημένη αφήγηση του Στρατηγού Μακρυγιάννη* δια χειρός Παναγιώτη Ζωγράφου, το έργο των Θ. Βρυζάκη και Δ. Τσόκου, τα φιλελληνικά θέματα του E. Delacroix μέχρι τη ζωγραφική αναπαράσταση της *δολοφονίας του Καποδίστρια* και την *άφιξη του Όθωνα στην Ελλάδα*, η ζωγραφική προσφέρει το έναυσμα να ειπωθούν πολλές ιστορίες για την Ιστορία της Επανάστασης. Καθώς τα περισσότερα από τα παραπάνω έργα είναι ήδη μέρος της οπτικής κουλτούρας των μαθητών, δίνεται η δυνατότητα για αναπλαισίωση και ένταξή τους στον ιστορικό χωροχρόνο. Τόσο η γραμμική παρουσίαση των έργων όσο και η επιλεκτική εμβάθυνση σε κάποια από αυτά, αναδεικνύει θέματα όπως ο Φιλελληνισμός, ο Ρομαντισμός, η σχέση ιστορίας και ζωγραφικής, η «φωτογραφική» λειτουργία της τέχνης. Επίσης θέτει ερωτήματα προς συζήτηση όπως η παρουσία των γυναικών και των παιδιών στον αγώνα του '21, τα συναισθήματα στην επανάσταση, η καθημερινή ζωή, τα δεινά του πολέμου.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Α' φάση: Οι μαθητές μέσα από ένα ομαδικό παιχνίδι παρατήρησης και ανακάλυψης έρχονται σε πρώτη επαφή με τα είκοσι ζωγραφικά έργα.
- Β' φάση: Σχηματίζοντας 4-5 ομάδες των 5-6 ατόμων τούς ανατίθεται μία ενότητα έργων με κοινό θέμα. Απαντώντας σε μία σειρά ερωτήσεων αλλά και μέσα από τις αυθόρμητες σκέψεις τους εμβαθύνουν στο εικονιζόμενο θέμα το οποίο μπορεί να είναι η έναρξη του Αγώνα, οι νίκες και οι ήττες, η ηρωική και η ανθρώπινη απεικόνιση των αγωνιστών, οι Φιλέλληνες. Αφού προηγηθεί συζήτηση, άντληση πρόσθετου πληροφοριακού υλικού και ανταλλαγή απόψεων, καλείται η κάθε ομάδα να παρουσιάσει και να σχολιάσει στην ολομέλεια το εικαστικό υλικό της.
- Γ' φάση: Οι μαθητές έρχονται να αποτυπώσουν την αισθητική εμπειρία τους από τη συνάντηση με την τέχνη του '21 και να δώσουν τη δική τους ιστορία, πλάι στις 20 ιστορίες που έχουν επεξεργαστεί.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Γνωριμία με τα πιο γνωστά ζωγραφικά έργα που αφηγούνται την επανάσταση του '21 και με τους δημιουργούς τους.
- ✓ Συνειδητοποίηση του ρόλου της τέχνης στη διαμόρφωση μιας ιστορικής πραγματικότητας, στην ερμηνεία της, στη διάδοσή της και στη διατήρησή της στο χρόνο.

- ✓ Κατανόηση της αλλαγής της στάσης μας απέναντι στα εικαστικά έργα ανάλογα με την εποχή στην οποία ζούμε.
- ✓ Προβληματισμός σχετικά με τις πολλαπλές λειτουργίες της τέχνης της επανάστασης του '21 από την εποχή που παρήχθη ως σήμερα.

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ ΜΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ: ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΟΡΕΥΤΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 1821

(Γ' τάξη) Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Ειρήνη Λουτζάκη, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Τμ. Μουσικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Η αφήγηση ηρωικών πράξεων του παρελθόντος ήταν πάντα σε διεθνές επίπεδο το νήμα που οδηγούσε και ύφαινε το μέλλον. Αυστηρά και δωρικά, σαν τους ήρωες που περιγράφουν, τα δημοτικά τραγούδια, οι χοροί, τα δρώμενα που ονομάζουμε **ιστορικά**, λειτουργούσαν άλλοτε σαν χρονικά, άλλοτε σαν μουσικοί/χορευτικοί μύθοι. Ιδιαίτερα, στην Ελλάδα, χώρα μικρή και πολεμικά ταλανισμένη, που χρειάστηκε, όπως άλλωστε όλα τα έθνη-κράτη, να καταφεύγει συνεχώς στο ένδοξό της παρελθόν, τα τραγούδια (βλ. και μουσική και χορός) που αφηγούνται γεγονότα ή θρύλους συνδεδεμένους με συγκεκριμένες αναγνωρίσιμες ιστορικές περιόδους έπαιξαν εντελώς ιδιαίτερο ρόλο. Υπήρξαν ένα τεράστιο πεδίο εθνικής μύησης.

Σήμερα, 200 χρόνια μετά τον πρώτο εορτασμό, ίσως αξίζει να στοχαστούμε, πέρα από την τελετουργική επανάληψη γνωστών από τα σχολικά μας χρόνια στερεοτύπων, ως προς την αξιακή φυσιογνωμία αυτής της επετείου, ως προς τη θέση της στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία αλλά και ως προς το πραγματικό ιστορικό της περιεχόμενο.

Με άλλα λόγια, η ιστορική αποτύπωση του παρελθόντος, μας πληροφορεί και για το παρόν από το οποίο παράγεται. Πολλές φορές μάλιστα, μας πληροφορεί αποκλειστικά για το παρόν και καθόλου για το παρελθόν, το οποίο διαθλάται και παραμορφώνεται μέσα από τις διόπτρες του παρόντος. Έτσι, η πρόσληψη της ιστορίας μοιάζει να βρίσκεται σε αντίφαση με την οντολογία της, με αυτά καθαυτά τα ιστορικά συμβάντα.

Σε αυτό το πρόγραμμα παρέχονται στοιχεία για τα κλέφτικα τραγούδια κατά την επαναστατική δράση των κλεφτών και των αρματολών, για τη μουσική της περιόδου του Αγώνα της Ανεξαρτησίας και το ρόλο της, το είδος των μουσικών οργάνων με τα οποία ψυχαγωγούνταν οι οπλαρχηγοί σε στιγμές ανάπαυλας όπως, το λαούτο, ο ταμπουράς, η φλογέρα, καθώς και για τους χορούς που συνδέονταν με τα ιστορικής σημασίας γεγονότα.

Υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων: Καλή Κυπαρίσση

Υπεύθυνη συντονισμού προγραμμάτων: Ιωάννα Ρωμηού

Τηλ. επικοινωνίας: 216 900 3700, 216 900 3722

Ηλεκτρονική διεύθυνση: education@laskaridisfoundation.org

Ιστοσελίδα: www.laskaridisfoundation.org